

87971

Vitryggiga hackspettens *Dendrocopos leucotos* utbredningshistoria och förekomst i Sverige

GUSTAF AULÉN

För fyra år sen dog mellanspetten ut i Sverige. Utvecklingen för vitryggig hackspett ser nu tyvärr ut att rymma många paralleller, och det kommer att krävas ett 100%-igt framgångsrikt naturvårdsarbete om arten skall kunna finnas kvar.

Många delprojekt finns i bevarandearbetet. En av de först påbörjade och mest grundläggande bitarna gäller en kartläggning av vitryggens historia — här presenteras denna "bas" för fortsatta naturvårdsarbeten.

Vitryggiga hackspetten är klassad som akut hotad i Sverige (Ahlén 1977). Sedan 1975 bedrivs vid Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för vilteekologi, ett forskningsprojekt där bl.a. artens miljökrav, biotoputnyttjande och förekomst i Sverige studeras. Syftet med projektet är att ta fram underlag för hur hänsyn till arten och dess miljöer skall kunna tas, främst inom skogsbrukét men även inom annan markanvändning. Ett omfattande arbete med skyddsfrågorna sker fortlöpande inom projektet, och ett förslag till handlingsprogram presenterades i januari 1985 (Aulén 1985).

Vitryggiga hackspetten är starkt knuten till lövskogar eller lövrika blandskogar. Dominerande trädslag brukar vara asp *Populus tremula*, sälg *Salix caprea*, björk *Betula alba*, klibbal *Alnus glutinosa* eller gråal *Alnus incana*. I Sydsvetrike tillkommer även ek *Quercus robur*. Innan man systematiskt började släcka skogsbränder efter 1850 hörde den vitryggiga hackspetten sannolikt hemma i de äldre asp- och björkdominerade bestånd vilka följde efter skogseldarna. Ett fåtal sådana bestånd finns fortfarande kvar. I dessa kan också den vitryggiga hackspetten påträffas. Då dessa miljöer antingen hotas av nära förestående slutavverkning eller på sikt försämras, när lövinslaget minskar, är de snart enbart historia. Några nya stora brandfält där lövträden får fullfölja hela sin succession kommer sannolikt aldrig mera att uppstå.

Andra miljöer som idag eller imorgon kan bli lämpliga biotoper för vitryggig hackspett är strandskogar vid sjöar eller vattendrag, bergsbranter, raviner och igenväxande slätter- eller betesmarker.

I denna uppsats redovisar jag projektets arbete

med kartläggningen av det svenska beståndet av vitryggig hackspett samt försöker ge en bild av artens förekomst i historiskt perspektiv. Någon närmare diskussion om biotop- och näringsval eller skyddsfrågor kring arten förs inte här.

Tidigare inventeringar

SOF genomförde en uppspösinventering av mellanspott *Dendrocopos medius* och vitryggig hackspett 1959. Vidare lät Ahlén och Andersson (1976) år 1973 genomföra en riksinventering avseende förekomsten av gråspett *Picus canus* och vitryggig hackspett. Båda dessa inventeringar får betraktas som mycket ofullständiga då de i huvudsak byggde på uppspö. Någon omfattande och systematisk fältinventering av den vitryggiga hackspettens förekomst och miljökrav i Sverige hade inte utförts när arbetet inom Projekt vitryggig hackspett påbörjades år 1975.

Metod vid denna undersökning

Utifrån resultaten från 1973 års riksinventering besöktes olika lokaler där vitryggig hackspett förekommit. Förutom kontroller av artens status i dessa områden gjordes en beskrivning av biotopernas utseende. Nyinventeringar genomfördes av tänkbara områden över hela Sverige med tyngdpunkten lagd på Mellansverige. Inventering från luften av lämpliga miljöer som sedan besöktes i fält skedde exempelvis vid nedre Dalälven, s. Småland, s. Östergötland och n. Värmland. Flera av områdena inventerades under en följd av år varvid det var möjligt att följa såväl förändringar i miljön som

fåglarnas förekomst. Det huvudsakliga inventeringsarbetet bedrevs under februari—juni varvid tiden mars—början av april är den intensivaste trumningsperioden och den bästa tiden att lokalisera fåglarna. Uppspelning av trumning användes på många lokaler. I slutet av maj och början av juni kontrollerades eventuella häckningar. Totalt ca 250 personer runt om i landet, de flesta under åren 1975—1978, var engagerade i letandet efter vitryggig hackspett.

I syfte att bl.a. få ett bättre grepp om populationens storlek har individmärkning med färgringar skett i ett par områden sedan 1980.

Inventeringsverksamheten kan delas in i fem olika arbetsmoment enligt följande:

- Studier av topografiska kartor, naturinventeringar, rapporter, intervjuer m.m. i syfte att få fram dels områden med känd förekomst av vitryggig hackspett, dels för arten tänkbara lövrika områden.
- Flyginventering, grov avgränsning av lämpliga områden.
- Fältkontroller av de områden som valts ut enligt ovan. Med avseende på tillgång av lämpliga lövträd, frekvens av döda träd, hackmärken samt området storlek och läge preliminär klassning av områdets värde som miljö för vitryggig hackspett.
- Besök på lokalen under häckningstid (mars—juni). Fastställande av förekomst av vitryggig hackspett på lokalen även utanför häckningstid.
- Upprepade besök på lokalen under en följd av år. Besök på lokalen även utanför häckningstid.

Ovanstående modell tillämpades bl.a. i nedre Dalälvsområdet, delar av Kopparbergs, Östergötlands, Kronobergs och Värmlands län. Undantaget flygspaningen följdes modellen i stort även i andra delar av landet.

Genom serier av föredrag, artiklar och utprop i lokala ornitologiska tidskrifter har jag sökt nå en ökad uppmärksamhet på arten även hos personer som ej varit direkt engagerade i projektet.

Uppgifter om äldre förekomster av vitryggig hackspett togs fram genom en omfattande genomgång av äldre litteratur.

För att komplettera bilden av den tidigare svenska utbredningen gjorde jag 1982 en enkätundersökning om förekomst av uppstoppade eller skinnlagda fåglar samt ägg av vitryggig hackspett i biolo-

giska samlingar. Enkäten sändes till ca 150 skolor, museer och andra institutioner.

Inventeringarnas tillförlitlighet

Inte ens med mycket omfattande inventeringar torde någon heltäckande bild av vitryggiga hackspettens utbredning i landet kunna fås. Arten är svårinventerad, men efter flera års upprepade inventeringsinsatser torde ändå en någorlunda god bild av dagens förekomster ha erhållits. Genom att kartlägga hur de optimala miljöerna för arten ser ut kan man genom att inventera liknande miljöer på andra platser få en uppfattning om huruvida arten finns i trakten. Likartade inventeringsinsatser från olika delar av landet kan jämföras varefter artens vanlighet kan bedömas. Exempelvis gav flyginventering med efterföljande fältkontroller av lämpliga miljöer vid nedre Dalälven i mitten på 1970-talet en stam av vitryggig hackspett på minst 20 par. Motsvarande inventeringsinsats i Kronobergs län gav inga fåglar alls, varför man kan dra slutsatsen att arten har en stam häckande fåglar vid nedre Dalälven, men att den knappast har det i Kronobergs län.

En genomgående trend vid inventeringarna var att om fåglar verkligen fanns i ett område så över-skattades beståndet vanligtvis, något som kanske är ovanligt för en sällsynt art. En orsak till detta är att fåglarna rör sig över stora arealer, i synnerhet under trumningsperioden. Det är lätt att dubbel-räkna då det bara tar en knapp minut för en vitryggig hackspett att flyga 1 km. Flygsträckor på flera km är inte ovanliga. Genom att färgmärka fåglar har det dels gått att följa fåglarnas rörelser inom och utom reviren, dels har det kunnat konstateras om några nya individer dykt upp. Några tecken på större populationer på andra platser i landet än de som här redovisats har inte framkommit. I de sju nordligaste landskapen är inventeringsunderlaget mer ofullständigt, men man måste anse det som anmärkningsvärt att arten setts på så få platser trots ett ökat letande efter den. Förekomsterna i norr tycks finnas främst som mer eller mindre isolerade

Vitryggiga hackspetten är starkt knuten till lövskogar eller lövrika blandskogar. Ett framgångsrikt biotopbevarande kommer att bli avgörande för fågelns framtid i Sverige. Foto: Alf Linderheim/N.

White-backed Woodpecker.

par eller ensamma fåglar i naturskogsrester. En intensivare inventering av vissa områden i dessa landskap är dock önskvärd.

Sammanställningarna från de olika landskapen har länsvis granskats och kommenterats av antingen respektive lrk eller andra sakkunniga i berört län.

Resultat

Materialet (se framför allt Appendix) redovisas i följande tre tidsperioder:

- 1800-tal. Uppgifter främst från äldre litteratur och biologiska samlingar.
- 1900—1969. Uppgifter från rapporter, litteratur och biologiska samlingar.
- 1970—1982. Innefattar allt material som kommit fram genom inventeringsinsatser inom ramen för Projekt vitryggig hackspett 1975—82 samt inom riksinventeringen 1973. Perioden har kompletterats genom rapporter om observationer för åren 1970—72 samt för år 1974.

Insamlingen av materialet från sistnämnda period har skett länsvis. För att bättre kunna jämföra denna period med de äldre sker dock all presentation i denna sammanställning landskapsvis. Observationerna från åren 1970—82 har delats in i olika förekomstskategorier eftersom en felaktig bild av förekomsten kan erhållas om enbart antalet observationer redovisas. Många observationer på en lokal kan ju vara en följd av att samma fåglar ses flera gånger. Kategoriindelningen och den landskapsvisa fördelningen av lokalerna framgår av figur 1. En presentation av artens förekomst landskapsvis ges i Appendix. Här görs även ett försök att bedöma artens status i resp. landskap under perioden 1970—82.

Områden med konstaterade häckningar eller regelbunden förekomst under häckningstid under perioden 1970—82 har jag klassat med avseende på framtidsvärde för arten.

En lokal med högt framtidsvärde är ett sådant område som både vad gäller storlek, trädslagssammansättning och framtida utvecklingsmöjligheter bedöms kunna vara lämpligt för arten minst 25 år framåt i tiden. Exempel på lokaler med högt framtidsvärde är lövträdsrika strandskogar och olika lövträdsdominerade igenväxningsmarker. Begränsat framtidsvärde bedöms en lokal ha om arealen är liten, tillgången på lämpliga näringsträd och bo-

träd begränsad, eller om man kan förvänta sig att lokalen kommer att bli olämplig för arten inom fem—tio år. Det kan röra sig om en lokal som genom avverkningar blivit alltför begränsad eller en ren hyggeslokal med stora mängder döda kvarlämnade lövträd, men utan lövträdsrika omgivningar (se även Aulén 1985).

När lövträden på hygget blivit för gamla eller fallit är lokalen utgången. Observera att flera av de häckningslokaler som registrerats under projekttiden, både de med och de utan framtidsvärde kan vara förstörda idag. Någon klassning av lokalerna från första och andra tidsperioden har inte varit möjlig att göra p.g.a. att det mestadels saknas tillräckligt noggranna biotopuppgifter.

Ett försök att jämföra utbredningsbilden från de olika tidsperioderna görs i figur 2. Om även "troliga häckningar" räknas in så var vitryggig hackspett under 1800-talet häckfågel i 18 landskap, under perioden 1900—1969 i 16 landskap och under perioden 1970—82 i tolv landskap. Häckning har aldrig rapporterats från Blekinge, Halland, Bohuslän, Västergötland eller Härjedalen. På Öland har arten möjligen häckat under period två enligt Hanström (1915).

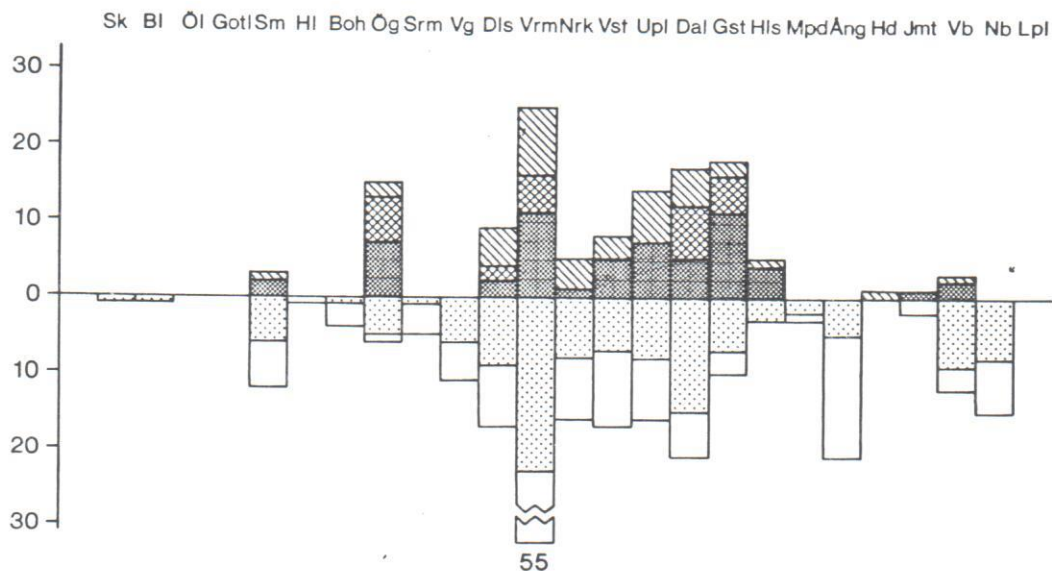
I biologiska samlingar har 77 fynd av arten gjorts; 72 uppstoppade, skinnlagda eller skeletterade fåglar samt fem äggfynd. Av de 72 fåglarna är 30 honor och 31 hanar medan elva saknade könsangivelse. 42 av fynden är från 1800-talet, 25 från 1900-talet och tio saknade tidsuppgifter. Den landskapsvisa fördelningen framgår av tabell 2.

Allmänt om artens förekomst i landet enligt äldre litteratur

I litteraturen förekommer detaljuppgifter om förekomster där det mer eller mindre exakt anges var fåglarna funnits. De flesta av dessa data redovisas landskapsvis i Appendix. I litteraturen finns dock även mera allmänna omdömen om artens utbredning:

En av de äldsta uppgifterna är från Nilsson (1828): "Förekommer der och hvar; finnes på vissa ställen nog talrikt, på andra alls icke. Han är allmän i de täta tallskogarna i öfra Wermland t.e. vid Risäter. Äfven säges han vara allmän i Upland kring Söderfors. På Gotland förekommer han också. . . I Skåne har jag ej sett honom men han säges någon gång mot vintern visa sig här." Westerlund (1867) har en likartad bedömning men anser att ar-

Antal lokaler med observationer
Number of localities

Figur 1. Förekomst av vitryggig hackspett i olika landskap under 1970—1982. Fem fyndkategorier (häckning eller trolig sådan uppåt, tillfälliga iakttagelser nedåt): Streckat: upprepade observationer av par eller ensamma fåglar under häckningstid i lämplig häckningsmiljö. Rutat: häckning konstaterad vid minst ett tillfälle på lokal med begränsat framtidsvärde. Tätt prickat: häckning konstaterad vid minst ett tillfälle på lokal med högt framtidsvärde. Glest prickat: tillfällig observation under häckningstid (mars—juni). Vitt: tillfällig observation utanför häckningstid (juli—feb.).

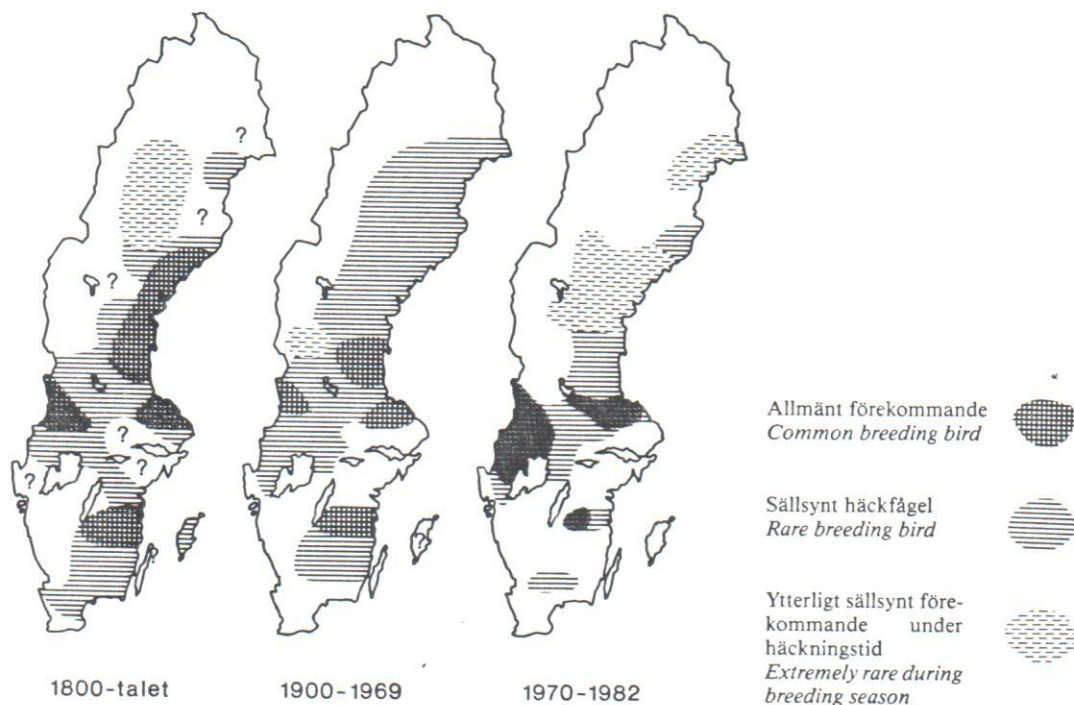
Occurrence of White-backed Woodpecker in various provinces, 1970—1982. The observations are classified into five different categories. Striped: Regular observations of pair or single birds during breeding season in suitable habitat. Squared: established breeding in habitat of limited future value (<10 years). Dotted (close): established breeding in habitat with high future value (>25 years). Dotted (sparse): single bird observation during breeding season (March—June). White: single bird observation outside breeding season (July—February).

ten även är tämligen allmän i Dalarna, Närke och norra delen av Kalmar län. Enligt Westerlund (1905) säges vitryggiga hackspetten häcka flerstädes i mellersta Sverige, och uppgifter som tillkommit sedan 1867 (se ovan) är "inre delen af Småland... i större skogstrakter af östra Skåne... exemplar hafva blivit sedda ända uppe vid Jockmock i Lappland". Wheelwright skriver under pseudonymen "An old bushman" (1865): "Is nowhere very common, and I fancy very local, principally confined to the middle forests, and seems more partial to birch than to fir woods. Has been occasionally shot in the south, but I never met with it further north than near Umeå."

Sundström (1889) uppger att arten skulle vara

häck- och strykfågel på Gotland och i Örebro län, häck- och stannfågel i Värmland och Gävleborg. Den skulle vidare enligt samma författare tillfälligt uppträda i Göteborg och Bohuslän, Skaraborg, Östergötland, Västernorrland, ses på vintern i Södermanland men saknas i Jämtland. Det är dock svårt att veta hur många fynd som ligger bakom dessa bedömningar.

Carlson (1894) har följande beskrivning: "Häcker hufvudsakligen i norra delarna af riket. Funnen långt upp i Lappmarken vid Jockmock, i Västernorrland (allmän), i Bjuråker af Gävleborgs län (allmän), häckar vidare i Wermland, Dalarna, öfre Upland, nordöstra Småland och på Gotland (öfverallt sällsynt) samt säges hafva häckat i östra

Figur 2. En bild av den vitryggiga hackspettens utbredninghistoria och vanlighet i Sverige under tre tidsperioder. Kartbilderna baserar sig på en grov landskapsvis bedömning utifrån de faktaunderlag som redovisas i uppsatsen. Förändringar i utbredningen och tätheten i bestånden har självfallet inte skett språngvis mellan de olika tidsperioderna utan fortgått under längre tid.

Anm. till karta 1970-1982: Under åren 1970-82 har vitryggig hackspett konstaterats häcka på 80 platser i Sverige. Huvuddelen av häckningarna har legat i följande tre områden: Nedre Dalälvsområdet, Sommenområdet och Värmland-norra Dalsland (gråtonade på kartan). Däremellan och längre norrut finns enstaka par eller ensamma fåglar på ett fåtal platser med lövträdsrika naturskogsrester.

The distribution of the White-backed Woodpecker over three periods.

Skåne... Tillhör överhuvud mera de nordliga än de nordligaste och södra delarna af riket."

Uppgifterna ovan går igen hos andra 1800-talsförfattare som Holmgren (1870): "Hos oss förekommer han här och hvar nästan i alla landskaper, der större skogar finnas; men kan dock öfverhuvud taget anses som ganska sällsynt här i landet." En bit in på 1900-talet uppges arten som sparsam i skogstrakter över hela landet, exempelvis hos Lönnberg (1915), Hortling (1929), Brehm (1931) och Rendahl (1935). Pehrson (1930) skriver: "Den vitryggiga hackspetten är bofast åtminstone från Jockmock och Luleåtrakten ända ned till östra Skåne, men bofynden är få och spridda. Han upp-

gives dock vara jämförelsevis allmän i Gästrikland och kring Sundsvall och har nog sin huvudsakliga utbredning i Norrlands stora barrskogar."

Förekomsten av vitryggig hackspett i Sverige sammanfattas i "Svenska Djur" (Svärdson & Durango 1959) "Den vitryggiga hackspetten är i Sverige en sällsynt fågel. Dess huvudsakliga utbredningsområde sträcker sig från Värmland, Dalarna och Gästrikland upp till Lappland och Norrbotten. Talrikast är den i Hälsingland och den har häckat i Småland, Östergötland, Närke, Södermanland, Västmanland, Uppland och troligen Skåne och på Gotland. I flertalet övriga landskap är den anträffad tillfälligtvis."

Riksinventeringen av vitryggig hackspett 1973 gav följande bild av den svenska stammen: 31 fynd rapporterades från häckningstid varav elva var konstaterade häckningar i följande områden: Jämtland (1), Hälsingland (1), Dalarna (3), Värmland (2), Östergötland (1) samt nedre Dalälvsområdet (3). Fynden var spridda från Småland till Norrbotten med en koncentration till Svealand norr om de stora sjöarna. Observationer saknades helt från Lappland och stora delar av Norrlands inland. Förekomsten tycktes vara ytterligt uttunnad, men inventeringen gav inte underlag för att dra några slutsatser om förändringar i beståndet sedan 1960-talet (Ahlén & Andersson 1976).

Diskussion

Vitryggiga hackspetten i historiskt perspektiv

Det är givetvis mycket svårt att göra direkta jämförelser mellan de tre tidsperioderna (jfr ovan samt Appendix) beroende på olika grader av inventeringsinsats. 1800-talsfynden och i viss mån 1900-talsfynden före 1970 får ses som indikationer på var i landet vitryggig hackspett förekommit. I vissa fall kan utbredningsbilden kompletteras med uppgifter om tätheter. Vilken tilltro man skall ha till äldre vaga uppgifter, framför allt från 1800-talet där författarna ofta citerar varandra och där en enda observation kanske ger bilden av en hel stam, kan diskuteras. Jag tror ändå att vi med hjälp av dessa allmänna bedömningar tillsammans med mera konkreta belägg såsom skjutna fåglar, bofynd etc. får en tämligen god bild av den tidigare utbredningen.

I tabell 1 har jag gjort en fördelning av antalet platser som vitryggig hackspett observerats på under de olika tidsperioderna. Det skall anmärkas att flera observationer under olika år och årstider kan ha skett på de olika lokalerna, varje lokal har dock bara klassats tillhörande en kategori. Man kan heller inte betrakta samtliga platser där arten observerats som "vitrygglokaler" utan i sammanställningen ingår allt ifrån utmärkta häckningsrevir till sträcklokaler eller fågelbord i städer.

Under 1800-talet finns rapporterade observationer från 58 platser inkluderande bl.a. elva lokaler med konstaterade häckningar. Under perioden 1900—1969 är arten sedd på 250 lokaler (på 35 av platserna har häckning konstaterats och på ytterligare 14 lokaler har häckning troligen skett). Under tiden 1970—82 finns fynd från 370 lokaler (83 säk-

ra och 13 troliga häckningsplatser). På många av häckningsplatserna har bofynd gjorts under flera år. Att 1800-talsciffrorna är markant lägre än 1900-talsresultaten är mot bakgrund av senare tiders ökade ornitologaktivitet inte förvånande. Snarare är det förvånande och oroande att siffran för intensivåren 1970—82 inte är högre då det skedde en riksomfattande inventeringsinsats under flera år.

Jämför vi antalet konstaterade häckningar från perioden 1900—1969 med tiden 1970—82 så har det skett en fördubbling av antalet fynd, vilket snarare torde vara en direkt följd av ett intensifierat boletande än en ökning av antalet häckande fåglar. Antalet registrerade troliga häckningar är dock lika stort för de bägge perioderna (14 resp. 13).

Områden i Sydsverige där arten aldrig tycks ha varit vanlig

I Västergötland skall arten under 1800-talet ha förekommit sällsynt enligt Gadamer (1858) och anges som tillfälligt uppträdande av Sundström (1889). Observationerna på 1900-talet pekar inte heller på någon fast förekomst. Noterbart är att av tio observationer av arten i Skaraborgs län under åren 1970—82 är sju gjorda på sträcklokaler. Troligen rör det sig om värmländska, dalsländska eller kanske, i vissa fall, fåglar från Närke som letat sig dit. I Södermanland har Svårdson & Durango (1959) uppgivit att arten häckat, men jag har ingen uppgift om när detta skulle ha skett. Antalet observationer i landskapet är mycket få, och den enda rapporterade observationen under häckningstid är från 1978. Inom projektets regi har ett visst sökande efter arten förekommit under slutet av 1970-talet, vilket inte resulterat i att några förekomster kunnat upptäckas. Jag vet inte om ornitologaktiviteten tidigare varit lägre här än exempelvis i Östergötland, Närke eller Uppland, men även om så varit, borde åtminstone några indikationer på häckning ha konstaterats om det funnits en stam i landskapet. Halland är ett landskap, där vitryggen aldrig tycks ha funnits, inte ens utanför häckningstid. Den enda observationen som finns genom tiderna är en trolig ungfågel i oktober 1973 på sträcklokalen Mönster i nordligaste delen av Halland.

Delar av landet där arten funnits förr, men där den saknas idag

Häckning har bevisligen skett på Gotland, även om

Tabell 1. Antal platser med rapporterade observationer av vittryggig hackspett i Sverige, fördelade landskapsvis. Observationerna är fördelade i tre tidsperioder: 1800-talet, 1900—1969 och 1970—1982. Observationerna indelas i följande fem kategorier: 1. Konstaterad häckning (bofynd, utflugnen kull under häckningstid); 2. Trolig häckning (starka indikatorer på häckning, regelbunden förekomst av par i lämplig häckningsterräng, parning, bobygge etc.); 3. Observation(er) utanför häckningstid (mars—juni); 4. Observation(er) utanför häckningstid (juli—februari); 5. Observation ej närmare angiven i tid på året.

Flera observationer under olika år och årstider kan ha skett på de olika platserna men i sammanställningen har endast den högsta digniteten av observation per lokal räknats. Varje lokal tillhör således bara en förekomstskategori. Allmänna bedömningar om artens förekomst typ "häckar allmänt i norra Värmland" har inte beaktats i tabellen. För vissa landskap, t.ex. Dalsland, där arten med största sannolikhet häckat före 1970 men aldrig rapporterats, blir bilden av tidigare förekomst därför något skev.

Swedish provinces in which the White-backed Woodpecker has been observed over the three periods: 19th century, 1900—1969 and 1970—1982. The observations are classified into five different categories: 1. Established breeding; 2. Probable breeding; 3. Single birds observed during breeding season (March—June); 4. Single birds observed outside breeding season (July—February); 5. Single bird observation where time of year unknown.

Landskap Province	Tidsperiod och observationskategori Time period and observation category																	
	1800-talet 19th century					1900—1969					1970—1982							
	1	2	3	4	5	Summa	1	2	3	4	5	Summa	1	2	3	4	5	Summa
Skåne	1			1		2			1	1		2			1			1
Blekinge				1		1				1		1			1			1
Öland										1		1			1	1		2
Gotland	1			2	3				(1?)	(2?)	3?							
Småland	1			2	3	6	2		7	10		19	2	1	6	6		15
Halland																	1	1
Bohuslän				2	2	4				3		3					1	4
Östergötland	2		3	2	3	10	3	3	6	2		14	13	2	5	1		21
Södermanland				2		2			1	2		3				1	4	5
Västergötland									8	4		12			6	5		11
Dalsland										1	2	1	4	4	5	9	8	26
Värmland				2	3	5	1		9	14	4	28	16	9	23	32		80
Närke	2				2	4	1	5	10	12		28	1	4	8	8		21
Västmanland							3	3		5	2	13	5	3	7	10		25
Uppland				5	2	7			5	6	2	13	7	7	8	8		30
Dalarna				1	1	2	3		3	5		11	12	5	15	6		38
Gästrikland							2		6	3		11	16	2	7	3		28
Hälsingland	3				2	5	8	2	4	4	5	23	4	1	3			8
Medelpad				1		1	4		2	5	1	12			2	1		21
Ångermanland							3		1	5		9			5	16		21
Härjedalen										1		1			1			1
Jämtland				4		4	1		1	2	1	5	1		2			15
Västerbotten							2			3	4	9	2	1	9	3		15
Norrbottnen	1					1	1		4			5			8	7		15
Lappland				1		1	1	1	3	16		21						
Summa Total	11	0	4	23	20	58	35	14	74	106	21	250	83	40	124	123	0	370

bara en häckning från 1848 finns beskriven (Wallengren 1853). Alla övriga referenser kan dock inte

Under 1970—82 konstaterades vittryggen häcka på 83 platser i Sverige, med en nedgång i antalet under senare halvan av perioden. Foto: Seppo Haavisto.
White-backed Woodpecker.

syfta på denna enda häckning, då arten finns rapporterad från ön redan tidigare (André 1841). Det är — mot bakgrund av hur dagens skogar ser ut på Gotland — lite förvånande att vittryggen funits där. Kan det vara en rest från en tidigare invandringsfas från öster (jfr skjutna fåglar i Stockholms ytter-skärgård 1887 (Ekbohrn 1889))? Från Öland finns

inga belagda häckningar, men vissa uppgifter tyder på att den kan ha häckat på norra delen av ön i början av 1900-talet (Hanström 1915, Rosenius 1949).

I södra Småland har arten funnits och häckat såväl i Kalmar som i Kronobergs län (Curry-Lindahl 1961, Christoffersson & Williams 1954, m.fl.). De flesta fynden från Kalmar län är från 1800-talet då flera fåglar sköts (se t.ex. Heinze 1909), men observationer under häcknings- och vintertid finns från Fliseryds sn i början av 1920-talet (Welanders 1924). Därefter finns inga uppgifter om att arten varaktigt skulle funnits i södra Kalmar län. Bortsett från en observation på Helgö 1887 (VF 22:9) finns inga närmare historiska uppgifter om 1800-talsförekomsten i Kronobergs län. Inte heller början av 1900-talet vet vi så mycket om. Arten har dock konstaterats häcka 1946 och 1951 och är sedd under häckningstid 1953 (Christoffersson & Williams 1954). Senaste kända häckningen är från 1972, och därefter tycks arten i det närmaste vara utgången då det trots ett omfattande inventeringsarbete under senare delen av 1970-talet endast finns fyra ströboobservationer av vitryggig hackspett i länet.

Det är tveksamt om vitryggen någonsin häckat i Blekinge trots att den finns observerad i Ronneby före 1890 med kommentaren "sannolikt häckar den alltså här" (Lundgren 1981). Helt uteslutet är det väl dock inte att den sydsmländska stammen kan ha haft förgreningar i Blekinge, men kunskaperna om detta saknas.

Flera författare har dock omnämnt arten från Skåne såsom Nilsson (1858) som uppger att den skulle ha häckat i Osbyholm. Den finns även omnämnd från Helsingborgstrakten av Muckardt (1899). Inga uppgifter finns dock som tyder på att det skulle ha funnits någon större stam, och Nilsson (1858) säger även att "I Skåne är han sällsynt". Från hela 1900-talet finns bara tre ströfynd, alla honor. Det intressantaste av dessa fynd är från februari—mars 1975 då först en och sedan två honor sågs i lämplig häckningsterräng. Trots omfattande eftersök kunde de dock aldrig påträffas igen.

I Bohuslän tycks arten på 1800-talet ha förekommit vid flera tillfällen vintertid (Sundström 1889, Bothén 1899). Åtminstone tre fåglar skjutna under 1800-talet finns bevarade. Även 1900-talsobservationerna före 1970 är utanför häckningstid varför

Tabell 2. Vitryggig hackspett i biologiska samlingar. Materialet är framtaget genom en enkätundersökning till ca 150 skolor, museer och andra inrättningar med större samlingar. Ytterligare exemplar av arten kan därför finnas hos privatpersoner. Fynden har delats upp landskapsvis så långt detta varit möjligt. I tabellen redovisas antalet tillvaratagna exemplar från varje landskap uppdelat i kategorierna: uppstoppad, skinnlagd, skelett och äggsamling (oberoende av antalet ägg).

White-backed Woodpeckers found in zoological collections. The findings are divided into four categories: mounted, skin, skeleton and egg.

Landskap Province	Uppstoppad Mounted	Skinnlagd Skin	Skelett Skeleton	Äggsamling Egg collection	Uppst./skinnl. Mounted/skin	Summa Total
Uppland	10					10
Östergötland	4		1	2		7
Småland	3		1	1		5
Gotland	2					2
Bohuslän	2	1				3
Värmland	7	1				8
Närke	2					2
Västmanland	1	1				2
Dalarna	1	1	1			3
Hälsingland	2					2
Medelpad	2	2				5
Ångermanland	2	1			1	3
Jämtland	1	1	2			4
Västerbotten	3	1				4
Obest. landskap	7	1	2	2	5	17
Summa Total	49	10	7	5	6	77

det kar
Dalsla
under t
som tyc
bara bic
av land
tersökt.
närmare

De huvu

Norra Sn
som börj
av vitryg
Småland
och 1905
från förs
konstater
(J. Nyma
av Kalma
Norra
gäller vit
tänkbara
träffas. S
den varit t
är årsviss
samlad in
grafiskt il
bart att nå
i norra Sn
skogsbygd

Från 11
främst frå
ar konstat
nius 1949
ryggen ski
ju fråga si
de område
Östergötla
synpunkt.
oskrivet bl
fanns dock
bergsområ
de en min:
1966, och i
nen från 1
före mell:
1970-talet
västra Öst
fanns en liv
funnits hä
Kanske är
i norra Sm
Bjärka-Sät
Markerna l
dalslandsk
branter. De
som fanns

häckat i
Ronneby
ekar den
är det
men kan
kaperna

ten från
att den
ven om-
fackardt
er på att
ch Nils-
allsynt".
nd, alla
är från
två ho-
s omfat-
fas igen.
örekom-
n 1889),
na under
observa-
d varför

ca 150
s privat-
agna ex-
de av an-

ounted,

ma Total

10
7
5
2
3
8
2
2
3
2
5
3
4
4
17
77

det kan ha rört sig om strykfåglar, kanske från Dalsland eller södra Norge. Antalet har inte ökat under tiden 1970—82 varför inget har framkommit som tyder på att arten häckar i landskapet. Tänkbara biotoper borde dock finnas kvar i norra delen av landskapet, där arten förmodligen är dåligt eftersökt. Det borde vara en spännande uppgift att närmare kontrollera detta.

De huvudsakliga förekomstområdena i Sydsverige

Norra Småland och Östergötland: Såväl under 1800-talet som början av 1900-talet tycks det ha funnits en god stam av vitryggig hackspett i norra och nordöstra delen av Småland (Nilsson 1858, Carlsson 1894, Westerlund 1867 och 1905). Tyvärr finns inga uppgifter om artens status från första hälften av 1900-talet, men under 1950-talet konstaterades häckning under flera år i Vetlandatrakten (J. Nyman i brev). 1978 hittades en häckning i norra delen av Kalmar län.

Norra Småland är inte särskilt väl undersökt när det gäller vitryggig hackspett. På senare år har dock flera tänkbara områden kontrollerats utan att arten kunnat påträffas. Stammen idag är sannolikt avsevärt mindre än den varit tidigare, och det är osäkert om arten fortfarande är årsviss häckfågel. Här vore det dock önskvärt med en samlad inventering. Norra Småland hänger ju naturgeografiskt ihop med södra Östergötland, och det är tänkbart att när gamla tiders författare pratar om vitryggarna i norra Småland de även däri räknar in den sydöstgötska skogsbygden.

Från 1800-talet omnämns vitryggen i Östergötland främst från norra delen av landskapet där såväl häckningar konstaterats som fåglar skjutits (Lundborg 1897, Rosenius 1949 m.fl.). Idag finns ingenting som tyder på att vitryggen skulle finnas kvar i Kolmårdens skogar. Man kan ju fråga sig om arten bara förekom här, då rapporter från de områden där dagens vitryggar finns saknas helt. Södra Östergötland är dock mycket dåligt känt ur ornitologisk synpunkt. Tyvärr är även första halvan av 1900-talet ett oskrivet blad för Östergötland. Under 1950- och 60-talen fanns dock en stam i Bjärka-Säby—Rimforsa—Åtvidabergsområdet. Enligt Andersson & Hamilton (1972) skedde en minskning av antalet observationer av fåglar efter 1966, och man kan räkna med att vitryggen varit försvunnen från Bjärka-Säbyområdet sedan 1973, alltså tio år före mellanspettens försvinnande. Under mitten av 1970-talet uppmärksammades Sommenområdet i sydvästra Östergötland, på gränsen till Småland, där det fanns en livskraftig stam. Ingen vet hur länge vitryggarna funnits här, men det har sannolikt varit under lång tid. Kanske är det en del av den gamla 1800-talsförekomsten, i norra Småland. Sommenbygden skiljer sig kraftigt från Bjärka-Säbyområdets rika hagmarks- och odlingsbygd. Markerna kring Sommen präglas av skogsbevuxet sprickdalslandskap med lövträdsrika sluttningar och bergsbranter. Det är svårt att exakt veta hur mycket lövskog som fanns här under 1800-talets fattigtider då man gick

Den nuvarande förekomsten av vitryggig hackspett i Sverige är koncentrerad till tre områden: Nedre Dalälvsområdet, Sommenområdet och Värmland—norra Dalsland. Foto: Karl-Erik Fridzén.

White-backed Woodpecker.

hårt åt skogen. I samband med slåtterns upphörande på 1940-talet, då allt fler gamla betesmarker började växa igen, tillkom sannolikt fler lämpliga miljöer för vitryggig hackspett. Kanske var stammen på 1950-talet så god i norra Småland och Sommenområdet att arten kunde börja expandera exempelvis till Bjärka-Säby och flera andra stora "godsmarker" i dessa delar av landskapet. Ekhagarna växte igen med "skräplöv" och flera gamla hästbeten i steniga sluttningar och kantzoner mot öppna marker började få en ny lövskogsgeneration. I Sommenbygden finns visserligen även mycket ek, men det är främst asp och björk som där präglar vitryggens miljö, liksom på de flesta andra håll i landet. Ursprungsbiotopen skulle alltså vara lämpligare för vitryggen i Sommenområdet.

Det intryck man idag får av Bjärka-Säbyområdet är att det är för mycket ädla lövträd och för vårdat för att passa vitryggiga hackspetten riktigt bra. Kanske tillbakagången, som tycks ha börjat i mitten av 1960-talet, är en följd av ökad mänsklig aktivitet i vitryggens bästa biotoper. Hur som helst kan det bara bli fråga om spekulationer. Det kan också vara så att vitryggen verkligen sedan länge tillbaka fanns på de stora godsmarkerna, där man kunde

kosta på sig att vansköta vissa delar av markinnehavet utan att bli ruinerad. Vitryggen har en förmåga att hitta skogsområden med dålig kondition, och kanske har stammen ömsom funnits i skogsbygden ömsom i jordbruksbygden, beroende på var den bästa tillgången på lämpliga miljöer funnits. En sak tycks i alla fall säker, den gamla nordmäländska och östgötska vitryggstammen, med rötter tillbaka minst till 1800-talet, för idag en tynande tillvaro. Man kan förmoda att stammen en gång i tiden haft kontakt med bestånden i övriga Sverige, sannolikt via Kolmården och Närke. Idag är arten borta från flera av sina tidigare kända områden, och den krympande kärnan i dagens huvudutbredningsområden kring Sommen har sannolikt ingen kontakt med andra förekomster längre norrut, i synnerhet inte som populationen i Närke under de senaste två—tre åren i stort sett verkar ha upphört att existera. Det är inte utan att man drar paralleller med mellanspetten som levde kvar i en isolerad population i Östergötland under många år innan den slutligen dog ut 1982.

Nedre Dalälvsområdet: Området omfattar de strandnära markerna kring Dalälvens lopp nedströms Avesta (med delområden i Dalarna, Gästrikland, Västmanland och Uppland). Älven bildar här stora fjärdar, omväxlande med korta, ofta månggrenade forssträckor. I det mycket flacka landskapet breder de periodiska översvämningarna ut sig över stora ytor. Översvämningarna har satt sin prägel på landskapet och bl.a. på många håll skapat och underhållit lövdominerade strandskogar. Vitryggen tycks ha förekommit frekvent i norra Uppland redan under 1800-talet (Nilsson 1828 och 1858, Holmgren 1870, m.fl.), men äldre litteraturuppgifter som speciellt pekar ut nedre Dalälvsområdet saknas. På 1950-talet upptäcktes det att arten förekom i Tinäsområdet vid Färnebofjärden av älven. Under 1960-talet hittades flera häckningar, men det var inte förrän i samband med riksinventeringen 1973 som man började inse att nedre Dalälven hade den bästa förekomsten av vitryggig hackspett i landet.

Av 28 kända häckningslokaler med högt framtidsvärde i Dalarna, Gästrikland, Västmanland och Uppland ligger 17 vid nedre Dalälven, och av de övriga elva häckningsplatserna ligger tio inom vad som i vitryggsammanhang ibland kallats "nedre Dalälvens storumråde" — ett område begränsat av linjen Östhammar—Uppsala—Fagerssta—Ludvika—Falun—Sandviken—Bergby. Inom detta storumråde återfanns drygt hälften av landets kända förekomster av vitryggig hackspett 1970—82.

Populationen vid själva nedre Dalälven uppskattades i mitten av 1970-talet till 20—25 par. Totalt har ca 75 häckningar konstaterats i området sedan 1960-talet.

Nedre Dalälven har sannolikt en nyckelroll för vitryggiga hackspettens framtid i Sverige genom sin täta förekomst av lämpliga häcklokaler.

Uppland och Västmanland utanför nedre Dalälvsområdet: I mellersta Uppland runt Uppsalatrakten har vitryggen sannolikt aldrig varit vanlig som häckfågel men dock sällsynt uppträdande, troligen mest vintertid (Mesch 1844, Hartman 1859). Av de tio fåglar som finns i biologiska samlingar (fem från 1800-talet och fem från 1900-talet före 1970) är sju från Uppsalatrakten, och tre saknar närmare platsangivelse. Noterbart är att samtliga skjutna

fåglar är tagna utanför häckningstid och då i huvudsak i oktober—november. Förmodligen är det fåglar från Dalälven och andra norduppländska häckningsområden som sökt sig söderut efter häckningen. En av fåglarna från mitten av 1800-talet är bestämd till ung hane. Två vitryggiga hackspettar som sköts i januari och december 1887 på Sandhamn i Stockholms ytterskärgård var också ungfåglar. Gissningsvis var fåglarna dock inte födda på Sandhamn, som är en ren tallskogsö, utan kom från annat håll, antingen från uppländska häckningsområden eller österifrån.

Hösten är en årstid då det är svårt att hitta vitryggig hackspett, varför det är anmärkningsvärt att de flesta exemplaren är skjutna då. Troligen var vitryggen en mycket vanligare höstgäst i södra Uppland under 1800-talet och början av 1900-talet än den är nu, då det trots en omfattande ornitologisk aktivitet finns ytterst få höstfynd i dessa trakter. Under perioden 1970—82 finns det från Stockholms och södra Uppsala län endast sex observationer utanför häckningstid (två av dessa är dessutom från februari, dvs. gjorda under en tid då fåglarna börjar trumma aktivare och således blir lättare att hitta). Att det ses så pass få fåglar utanför häckningstid kan vara en följd av att populationen i norra Uppland har blivit mindre och att färre antal ungfåglar är i rörelse under hösten. En kontroll av tidigare kända häckningslokaler som gjordes 1984 tydde också på en tillbakagång av arten (Aulén 1985).

Från Västmanland finns inga speciella uppgifter från 1800-talet. De kända häckningsplatserna är från mellersta och norra delen av landskapet under 1940-50-60-talen. Vissa av dessa revir är aktuella än idag, och förekomster i norra Västmanland kan man räkna till storumrådet runt nedre Dalälven. Vi vet inte hur vitryggen hade det i Bergslagens gamla baggböleriskogar, och de förekomster vi idag ser i norra delen av landskapet kanske mer är sydliga utlöpare från dalastammen än en rest av en gammal västmanländsk population.

Värmland—Dalsland: Här har det uppenbarligen funnits vitryggig hackspett sedan lång tid tillbaka. Flera 1800-talsförfattare vittnar om att arten varit vanlig i norra Värmland (exempelvis Tenow 1880, Nilsson 1828 och 1858, Holmgren 1870). Även längre söderut i landskapet tycks den ha funnits. Cederström (1851) säger att den förekommer "här och där" i Karlstadstrakten, och verkligt intressant är ju uppgiften om de fyra ex. som Löwenhielm 1842 fick till skänks (Löwenhielm 1842), av allt att döma från en plats där arten häckat så sent som 1980. Att vitryggen varit vanlig i norra Värmland åtminstone fram till 1950—60-talen är också omvittnat av flera personer såsom Österlöf (1954), B. Sonesson (i brev) och U. Mattson (i brev). Arten tycks även under första hälften av 1900-talet ha funnits i södra Värmland då sju fåglar som påträffats i biologiska samlingar härrör från lokaler i södra Värmland. Under perioden 1970—82 finns 23 lokaler kända från Värmland där arten antingen häckat eller förekommit regelbundet under häckningstid i lämplig häckningsmiljö. Endast sex av dessa ligger i norra Värmland (norr om en linje mellan Torsby och Ekshärad). Häckning har konstaterats på fyra lokaler varav tre har bedömts ha

beg
inga
ring
omr
Skog
omf
ning
kvar
tyna
väst
som
den
re til
pet,
bruk
De
läggt
fått f
synt
från
sant
ten s
Karv
kand
vinte
let oc
om v
unde
står v
Kans
lande
bästa

Närk
bl.a.
(Löwe
mand
Sund
ta hä
Gyllir
ryggig
baka
let pa
bilder
1970-
tillfall
Att vi
nare ä
Unc
Örebr
1970-t
elva vi
rekom
Förut
gig ocl
des ige
träffas
på att
vitrygg
större
komste

huvudsak i
från Dal-
öden som
arna från
vitryggi-
1887 på
ungfåg-
på Sand-
nnet håll,
eller öster-

vitryggig
flesta ex-
en mycket
talet och
en omfat-
östfynd i
det från
observatio-
tom från
na börjar
). Att det
n vara en
har blivit
nder hös-
kaler som
arten (Au-

ifter från
in meller-
60-talen.
ekomster-
området
hade det i
ekomster
är sydlig
gammal

en funnits
a. Flera
lig i norra
1828 och
ndskapet
tt den fö-
h verkligt
wenhielm
att döma
att vitryg-
fram till
soner så-
Mattson
lften av
glar som
aler i söd-
3 lokaler
eller fö-
lig häck-
ärmland
häckning
dömts ha

begränsat framtidsvärde för arten. Norra Värmland är ingalunda dåligt inventerat. 1979 skedde en flyginventering efter lämpliga områden i Torsby kommun och dessa områden har sedan kontrollerats under flera säsonger. Skogsbruket i norra Värmland har varit och är mycket omfattande varför det torde råda brist på lämpliga häckningsmiljöer. De restområden där vitryggen ännu finns kvar ligger också ganska spridda, och arten tycks föra en tynande tillvaro här. Södra Värmland och framför allt de västra delarna är sämre inventerade, men det är ändå här som huvuddelen av stammen finns. Säkerligen hänger den också ihop med Dalslandspopulationen. Det är bättre tillgång på lämpliga biotoper i dessa delar av landskapet, även om så gott som varje revir är hotat av skogsbruksåtgärder.

Dalsland har kommit att spela rollen av joker i kartläggningen av den svenska vitryggstammen. Jag har inte fått fram några uppgifter som belyser hur vanlig eller sällsynt vitryggen var här under 1800-talet. Även uppgifterna från tidigt 1900-tal är sparsamma, även om det är intressant att konstatera att Curry-Lindahl (1961) uppger att arten setts under häckningstid på flera platser i Dalsland. Karvik (1964) säger att den sannolikt var sparsamt häckande och nämner den som observerad under höst och vinter i tolv socknar. Det är dock först i slutet av 1970-talet och början av 1980-talet som vi börjat få något grepp om vitryggiga hackspettens stam här. Populationen torde under denna tid ha legat på minst 10—20 par men då återstår vissa västliga områden som inte inventerats närmare. Kanske finns det här (s. Värmland—Dalsland) en del av landet där det fortfarande finns en god population, som i bästa fall även kan ha kontakt med sydnorska fåglar.

Närke: Arten är känd från landskapet sedan 1800-talet, bl.a. som sparsam men regelbunden häckfågel i Kils s:n (Löwenhielm 1864), och den anges som ej sällan förekommande häck- och strykfågel även av Högberg (1863) och Sundström (1868). Arten har funnits här även under första hälften av 1900-talet även om bilden är ofullständig. Gyllin & Larsson som 1967 sammanfattade bilden av vitryggig hackspett i Närke anser att den måste ha gått tillbaka mycket kraftigt sedan 1800-talet och beräknar antalet par till ett—tre under mitten av 1960-talet. Jag tror den bilden var väl pessimistisk då arten under perioden 1970—82 konstaterades häcka på tre lokaler vid minst ett tillfälle samt sannolikt häckade på ytterligare fem platser. Att vitryggiga hackspetten gått kraftigt tillbaka under senare år torde det dock inte råda något tvivel om.

Under 1982 besöktes gamla lokaler i en stor del av Örebro län där vitryggig hackspett observerats under 1970-talet (Pettersson 1982). Resultatet tyder på att minst elva vitryggiga hackspettar fanns i länet detta år. Säker förekomst av par kunde dock bara konstateras på en lokal. Förutom vitryggarna tillkom två hybrider mellan vitryggig och större hackspett. När dessa områden kontrollerades igen 1983 kunde bara en ensam hane och en hybrid påträffas, och bilden var densamma även 1984. Detta tyder på att man knappast längre kan tala om någon stam av vitryggig hackspett i Närke, vilket skulle innebära en än större isolering av östgötapopulationen från andra förekomster, och eventuellt också en lucka mellan Värm-

land—Dalslandspopulationen och nedre Dalälvens storområde, då arten även tappat mark i norra Värmland. I Närke har sannolikt Kilsbergen haft en nyckelroll när det gäller artens uppträdande ute i jordbruksbygden på liknande sätt som man kan gissa att Sommenbygden har haft för det östgötska kulturlandskapet. Kilsbergen är ju bokstavligen en kil av norrlandsterräng som sträcker sig ner mot Väneren, och det är inte uteslutet att något par ännu kan finnas kvar här. Det är mycket olyckligt med tillbakagången i Närke, då det sannolikt innebär att den svenska populationen mer och mer reduceras till tre mer eller mindre isolerade mellansvenska förekomster. Tillgången på lämpliga biotoper finns dock kvar, varför arten skulle kunna återkomma om den börjar öka i kringliggande områden.

Dalarna och Gästrikland utanför nedre Dalälvsområdet: Det finns inte så mycket belagt från 1800-talet rörande artens förekomst i Dalarna. Att den skall ha häckat nämner dock Carlsson (1894), och Ahlm (1871) anser den i Falustrakten vara "vida mindre sällsynt än *Picus tridactylus*". Den har häckat och setts på ett flertal platser under 1900-talet före 1970, och Bylin (1976) sammanfattar det "häckar sällsynt i hela landskapet, möjligen med undantag av de nordvästligaste delarna". Under åren 1970—82 har häckning under minst ett år konstaterats på tolv lokaler, och möjliga häckningar har konstaterats på två platser. Av de tolv häckningsplatserna är sju lokaler av begränsat framtidsvärde. Det är i huvudsak gamla hyggen med stora mängder fickade björkar och även andra såväl levande som döda lövträd. Antalet lövträd per hygge överstiger många gånger tusen stycken. Dessa hyggeslokaler finns i huvudsak i norra delen av landskapet samt i skogarna söder om Siljan. Idag är de flesta av dessa lokaler ointressanta för vitryggig hackspett, då lövträden blivit för gamla eller fallit, och den nya barrskogen börjar komma upp. Eftersom dessa hyggen vanligtvis omges av ren barrskog, eller hyggen utan lika mycket lövträd, finns inte heller några alternativa häckningsområden i närheten, utan arten försvinner helt från trakten. Framtidslokaler för vitryggig hackspett i Dalarna ligger i huvudsak i anslutning till nedre Dalälven.

Det är även ont om gamla uppgifter om vitryggens förekomst i Gästrikland, men den skall dock ha varit häck- och stannfågel i "Gävleborg" enligt Sundström (1889) och förekommit i Horndalstrakten enligt Hartman (1859). Arten är från 1950- och 60-talen mest känd från landskapets södra delar, men man kan förmoda att stora delar av Gästrikland var dåligt kontrollerade under denna tid. Under perioden 1970—82, där åtminstone andra halvan av perioden innebar att åtskilliga tänkbara områden inventerades, konstaterades häckningar på 16 lokaler och sannolika häckningar på ytterligare två lokaler. De flesta av dessa lokaler ligger i anslutning till nedre Dalälven.

Hälsingland: Landskapet har länge ansetts som det klassiska för vitryggig hackspett, och den finns nämnd från en mängd socknar av Wiström (1888). Tre häckningsplatser i Delsbotrakten finns dokumenterade av Rudolphi (1879). Även under perioden 1900—1969 är den omvittnad som häckfågel på flera platser och skall bl.a. enligt Rosenius (1949) ha varit "lika allmän som större hack-

spett" i trakten av sjön Marmen. Efter 1960-talet har arten uppenbarligen gått tillbaka mycket kraftigt. De kända häckningslokalerna från 1970- och 80-talen ligger mestadels på ett fåtal berg där det ännu finns kvar en sen succession av lövrik skog uppkommen efter brand. Tillgången på lämpliga miljöer är starkt uppsplittrad genom skogsbruksåtgärder, och artens framtid här måste anses mycket oviss.

Medelpad och Ångermanland: Även här har av allt att döma arten varit vanligare på 1800-talet (Sundström 1889, Gylling 1898). Carlsson (1894) uppger den även som allmän i Västernorrland. Under 1900-talet före 1970 finns det för båda landskapen flera uppgifter om artens förekomst, bl.a. dokumenterade med flera bofynd och fåglar i biologiska samlingar (se bl.a. Rosenius 1949 och Curry-Lindahl 1961). Under perioden 1970—82 är resultatet av eftersökningar efter arten dock magert. Vitryggen finns inte dokumenterad som häckfågel, även om detta givetvis inte utesluter att den kan ha häckat. De observationer som har gjorts har mest rört sig om ströfynd utanför häckningstid. Också här har man en känsla av att det råder brist på omfattande lövträdsrika områden som skulle kunna innebära livsrum för arten.

Härjedalen och Jämtland: Landskapen tillhör de stora delar av Nordsverige där ornitologtäthet är låg, och där vi således vet mycket litet. Enligt flera 1800-talsförfattare skall vitryggen saknas i Jämtland (Sundström 1889, Meves 1860), och inte heller Modin (1900) nämner arten. Icke förty finns fyra exemplar från 1800-talet och Jämtland i biologiska samlingar, så arten har bevisligen funnits där. Några observationer finns också från 1900-talet före 1970, i huvudsak från Jämtland, där den också skall ha häckat 1956 (Curry-Lindahl 1961). Från perioden 1970—82 finns bara rapporter om observationer på fyra lokaler. Häckning har skett på en lokal i Jämtland och möjligen på en lokal i Härjedalen. Då inga omfattande inventeringsinsatser har gjorts, förutom punktkontroller på vissa lokaler, är det mycket svårt att säga något om vitryggens status. Sannolikt har den funnits här sedan 1800-talet liksom i övriga delar av södra Norrland, men den torde även här numera vara drabbad av storskogsbruket på samma sätt som i t.ex. Ångermanland, Medelpad, Hälsingland och norra Värmland. Men det vore onekligen intressant om någon energisk ornitolog ville ta sig an uppgiften att närmare utforska förekomsten i Härjedalen och Jämtland.

Västerbotten: Inga 1800-tals uppgifter har hittats förutom att Wheelwright (1865) antyder att han sett vitryggig hackspett nära Umeå, vilket kan vara av intresse då det är från Umeåtrakten de enda kända häckningarna efter 1970 finns. Anmärkningsvärt många uppgifter om vitryggig hackspett från 1900-talet före 1970 finns från det inre av Västerbotten. Bl.a. skall den ha häckat i Bolidentrakten (Öhrn 1942). Observationerna från perioden 1970—82 är från Umeåtrakten där arten häckat i början av 1970-talet. Det är dock tveksamt om det finns någon livskraftig stam av arten kvar här. Inga observationer finns från de inre delarna av landskapet där den alltså fö-

rekom tidigare under 1900-talet. Har den helt försvunnit eller är den förbisedd?

Norrbottnen: Häckningar har konstaterats på 1800-talet (Frisendahl 1908) och 1900-talet före 1970 (bl.a. Wedérus 1955). Den skall ha varit bofast i Luleåtrakten (Pehrson 1930) och blivit vanligare i Rutvikstrakten (Curry-Lindahl 1949). Utvecklingen under 1970—82 visar paralleller med Västernorrland då inga häckningar har påträffats trots målinriktade försök att hitta bon. Det finns inte ens några observationer av par av arten i Norrbotten under den aktuella tiden. Mycket talar således för att vitryggen även här gått tillbaka under andra hälften av 1900-talet.

Lappland: Arten är omvittnad av flera författare från 1800-talet, bl.a. av Löwenhielm (1843), Cnattingius (1866) och Holmgren (1870). Från 1900-talet före 1970 är den omnämnd främst från de båda södra lappmarkerna (Lycksele och Åsele lappmarker), där arten också häckat i Lycksele lappmark (Rosenius 1949). Anmärkningsvärda är också observationerna från hösten 1940, då fem ex. skulle ha setts i Lycksele s:n och sex ex. i skilda delar av Stensele s:n (Smålander 1940). Från åren 1970—82 finns överhuvudtaget inte en enda observation rapporterad. Det är svårt att tro att arten skulle vara helt borta från detta stora och svårinventerade landskap. Det vore intressant med en noggrannare kontroll av några för arten särskilt lämpliga områden för att få närmare visshet om artens status i landskapet.

En sammanfattande bild av vitryggiga hackspettens utbredningshistoria från 1800-talet till våra dagar

Under 1800-talet och några decennier in på 1900-talet finns arten dokumenterad som häckfågel i alla svenska landskap utom Halland, Södermanland, Bohuslän, Västergötland och Härjedalen. Miss-tänkta häckningar finns från Öland och Blekinge. Inte i något av dessa sju landskap finns heller idag några häckningsfynd av vitryggig hackspett. Om förekomst skall misstänkas i några av dessa landskap så skulle det vara i norra Bohuslän och i Härjedalen.

Under de senaste 20—30 åren tycks arten ha gått tillbaka på åtskilliga platser i Sverige framför allt i Syd- och Nordsverige. Dagens huvudsakliga utbredningsområde är främst knutet till Mellansveri-

Reservatsbildning, anpassningar i skogsbruket och nyskapande av biotoper är de viktigaste sätten att säkra lämpliga miljöer för vitryggen. Tillgången på lövträd är en nyckel till framgång. Foto: Seppo Haavisto.
White-backed Woodpecker.

ge och övergångszonerna norr och söder om *Limes norrlandicus*. Utbredningsområdet tenderar att splittras upp i tre delpopulationer, en i södra Värmland och Dalsland, en i anslutning till nedre Dalälven samt en i södra Östergötland, i huvudsak kring sjön Sommen. Då populationen i Närke nu tycks i det närmaste obefintlig kan östgotapopulationen redan nu vara isolerad från de övriga.

Efter 1970 finns inga häckningar konstaterade i följande landskap: Gotland, Skåne (inga häckfynd från 1900-talet), Medelpad, Ångermanland, Norrbotten och Lappland. Efter 1975 saknas häckfynd även från Närke, Jämtland och Västerbotten. Den sista kända häckningen i södra Småland skedde 1972 och i norra Småland 1978. Idag vet vi således bara att vitryggiga hackspetten med säkerhet häckar i Östergötland, Dalsland, Värmland, Västmanland, Uppland, Dalarna, Gästrikland och Hälsingland. Det är primärt i dessa områden som det raskt och med alla medel måste arbetas med skyddsfrågorna kring arten om vi skall kunna hoppas på att stammen skall repa sig och arten på sikt skall kunna återkomma till trakter varifrån den nu har försvunnit.

En omfattande diskussion om hoten mot arten och vilka åtgärder som behövs för att rädda den har tidigare publicerats i *Vår Fågelvärld* (Aulén 1985).

Tack

Denna sammanställning av den vitryggiga hackspettens förekomstshistoria i landet hade jag självfallet inte kunnat åstadkomma utan hjälp av en mängd goda medarbetare. Det är omöjligt att nämna alla vid namn här eftersom uppsatsen då skulle bli ännu längre än den redan är. Men några personer vill jag dock särskilt tacka: Sven Nilsson, Thomas Gustafsson, Lars-Ewert Wixe, Bert Borgström, Christer Dernfalk, Åke Pettersson, Stig Holmstedt, Anders Turesson, Ronny Karlsson, Seppo Haavisto, Lars Johansson (Vrm), Jan Bengtsson, Stefan Hult, Gunnar Lind, Mats Forslund, Per Forslund, Lars Johansson (Dlr), Per Aspenberg, Kjell Wallin, Stig Norell, Åke Englund, Alex Pedemark, Lars Eriksson samt Folke Larsson för särskilt omfattande inventeringsinsatser och samordnande funktioner vid inventeringarna. Ante Strand har varit till ovärderlig hjälp när det gällt framtagandet av äldre litteratur. Värdefulla synpunkter på manuskriptet har lämnats av Stig Holmstedt, Lars Kardell, Börje Pettersson, Martin Tjernberg och Tommy Tyrberg. Slutligen, men inte minst, ett speciellt tack till Sonja Jansson som bistått med mycket skriv- och rithjälp under arbetets olika faser, samt till Ingemar Ahlén för råd och synpunkter i samband med projektupplagningen.

Summary: The distribution and status of the White-backed Woodpecker in Sweden.

The White-backed Woodpecker, *Dendrocopos leucotos*, is an endangered species in Sweden. Since 1975, the sta-

tus, distribution and ecology of this species has been studied at the Swedish University of Agricultural Sciences in Sweden. This paper describes the distribution of the species from the nineteenth century up to the present. During the nineteenth century the White-backed Woodpecker was found breeding in all but seven of the Swedish provinces, but over the last 20—30 years, the species has declined significantly, particularly in southern and northern Sweden.

Nowadays the main area of distribution is in central Sweden where there exists three more or less isolated populations. From 1970 to 1982, 157 breedings have been registered in 83 territories. Of these territories, 58 have been classed as having an enduring high value for the White-backed Woodpecker, which means that the habitat is expected to be suitable for at least another 25 years. These habitats are primarily various types of natural forest dominated by deciduous trees, overgrown pasture, mountain scree or coastal forests. The remaining 25 habitats have lower future values. Most of these low-value habitats are old clear-fellings with large numbers of dead birches, *Betula alba*, or aspens, *Populus tremula*. When these trees are gone, the areas will be unsuitable for the White-backed Woodpecker, since the new generation of trees will be coniferous. In addition there have been repeated observations in 42 areas of pairs or single birds during the breeding season in suitable habitat. This gives a total of 125 areas in which the White-backed Woodpecker has occurred regularly in at least one breeding season since 1970. Of these areas, 120 are endangered as habitats for the White-backed Woodpecker, mainly because of modern forestry methods.

The White-backed Woodpecker now breeds regularly in only eight Swedish provinces (Östergötland, Dalsland, Värmland, Västmanland, Uppland, Dalarna, Gästrikland and Hälsingland). A national conservation programme for this species has now been drawn up (Aulén 1985).

Litteratur

- Ahlén, I. 1977. *Faunavård*. Stockholm
- Ahlén, I. & Andersson, Å. 1976. Gråspett *Picus canus* och vitryggig hackspett *Dendrocopos leucotos* i Sverige 1973. *Vår Fågelvärld* 35: 21—25.
- Ahlm, G. 1871. Några ornitologiska anteckningar från Dalarna åren 1861—71. *Svenska Jägareförbundets Nya Tidskrift* 9: 79—83.
- Andersson, N.J. 1849. Samtidiga observationer på djur under år 1847. *KVAÖ* 6: 210—226.
- Andersson, S. 1963. Fågelfaunan i nordvästra Varend, mellersta Småland. *Vår Fågelvärld* 22: 1—28.
- Andersson, S.-O. 1954. Fåglar i Lundby socken åren 1945—53. *Fauna och Flora* 49: 174—176.
- Andersson, Å. & Hamilton, G. 1972. Vitryggiga hackspetten *Dendrocopos leucotos* i Östergötland. *Vår Fågelvärld* 31: 257—262.
- André, A. 1841. Öfversigt af Gottlands fåglar. *KVAH* 62: 207—213.
- Aulén, G. 1979. En hybrid mellan större och vitryggig hackspett i Uppsala. *Fåglar i Uppland* 6: 27—32.

as been stu-
Sciences in
of the spe-
During
Woodpecker
dish provin-
has declined
rthern Swe-

is in central
isolated po-
have been re-
8 have been
the White-
abitat is ex-
ears. These
al forest do-
e, mountain
tats have lo-
itats are old
hes, *Betula*
se trees are
hite-backed
s will be co-
ed observa-
g the breed-
of 125 are-
e 1970. Of
the White-
ern forestry

regularly in
Dalsland,
a, Gästrik-
ation pro-
up (Aulén

s och vitryg-
R, *Vår Fågel-*

från Dalarna
skrift 9: 79—

ljur under år

nd, mellersta

n 1945—53.

hackspetten
rid 31: 257—

H 62: 207—

g hackspett i

Aulén, G. 1985. Vitryggiga hackspetten — kommer den att överleva? *Vår Fågelvärld* 44: 95—105.

Bergström, U. 1930. Några faunistiska anteckningar från Sjaunjaområdet. *Fauna och Flora* 25: 123—135.

Betzholtz, P.-E. 1982. *Fågellivet i Flensområdet*. Flen.

Billberg, G. 1809. Utkast till en Fauna Gottlandica samt beskrifning på en svensk fogel, *Falco umbrinus*. *KVAH* 30: 188—204.

Billberg, G.J. 1828. *Synopsis Faunae Scandinaviae*. Stockholm.

Bothén, C.O. 1899. Bidrag till Göteborgs- och Bohusläns lokal-fauna. *Svenska Jägareförbundets Nya Tidskrift* 37: 217—221.

Brattström, H. 1945. Några smärre iakttagelser över fågellivet på Nordgotland 1942 och 1943. *Fauna och Flora* 40: 58—52.

Brehm, A. 1931. *Djurens liv*. Malmö.

Bukowski, H. 1889. *Förteckning öfver en dyrbar samling af väl konserverade in- och utländska foglar och fogelägg*. Stockholm.

Bylin, K. 1975. *Dalarnas fåglar*. Gävle.

Bylin, K. 1980. *Härjedalens fåglar och fågelmarker*. Länsstyrelsen i Jämtlands län informerar, serie A, nr 4, 1981.

Carlson, A. 1882. Öfversigt af de i Almesåkra socken, Jönköpings län, förekommande foglar. *KVAÖ* 39(1): 21—38.

Carlson, A. 1894. *Sveriges fåglar*. Lund.

Cederström, D.G. 1851. *Om de i trakten av Carlstad förekommande fogelarter*. Akad. avhandl. Uppsala.

Christofferson, I. & Williams, L. 1954. Sunnerbos flora och fauna. *Gränsbygden* II: 3—43.

Cnatingius, A. 1866. Utdrag ur ett bref från Lappmarken. *Svenska Jägareförbundets Nya Tidskrift* 4: 216—220.

Curry-Lindahl, K. 1949. Något om Sveriges vertebratfauna under 1949. *Sveriges Natur* 40: 97—126.

Curry-Lindahl, K. (red.) 1961. *Våra Fåglar i Norden*. Stockholm.

Eisen, G. & Stuxberg, A. 1868. Bidrag till kännedomen om Gotska Sandön. *KVAÖ* 25: 353—379.

Ekbohrn, O. 1889. Ornitologiska iakttagelser år 1887 vid Sandhamn och i dess omnejd. Bihang till *KVAB*, Bd 15, afd. IV, No. 8, s. 1—78.

Ekman, S. 1900. Ornitologiska iakttagelser i Torne Lappmarks fjälltrakter. *KVAÖ* 57, No. 8, s. 1013—1018.

Ekman, S. 1922. *Djurvärdens utbredningshistoria på Skandinaviska halvön*. Stockholm.

Ekman, S. 1944. *Djur i de svenska fjällen*. Stockholm.

Ekström, C.U. 1829. Anteckningar vid några Svenska Djur- och Fogel-arters hushållning och lefnadsätt. *KVAH* 50: 80—89.

Ernvik, A. & Essing, T. 1942. Bidrag till kännedom om fågelfaunan i "västra Värmlands finnskogar". *Fauna och Flora* 37: 253—266.

Fischerström J. 1785. *Utkast till beskrifning om Mälaren*. Stockholm.

Floderus, M. 1925. Bidrag till Västmanlands fauna. *Fauna och Flora* 20: 177—183.

Frisendahl, A. 1908. Om fågelfaunan i södra Norrbotten. *Arkiv för zoologi*, Bd 4, No. 2.

Gadamer, H. 1852. Angabe der im Nordöstlichen Schonen vorkommenden Vögel mit besonderer Rücksicht auf die hier brütenden. *Naumannia*, Bd 2, Heft 3, s. 1—19.

Gadamer, H. 1858. Ornithologischer Bericht aus West-Gothland in Schweden 1857—58. *Naumannia*, Bd 8, s. 276—283.

Gyllin, R. & Larsson, K. 1967. Förekomsten av vitryggig hackspett (*Dendrocopos leucotos*) och tretåig hackspett (*Picoides tridactylus*) i Närke. *Vår Fågelvärld* 26: 30—36.

Gylling, O. 1898. *Iakttagelser om lokalfaunan i Västernorrlands län 1885—1897*. Härnösand.

Hannerz, D. 1930. Fågelnotiser från Södermanland. *Fauna och Flora* 25: 34—40.

Hannerz, D. 1943. Fågelnytt från Värmland. *Fauna och Flora* 38: 8—18.

Hanström, B. 1915. Ölands fåglar. *Fauna och Flora* 10: 12—28, 49—66.

Hartman, C. 1859. *Strödda bidrag till Skandinavians fogelfauna*.

Hårt påskväder i Sarek. Foto: Karl Einar Lofqvist.

HILLEBERG

Hillebergs tält — gjorda för att användas året runt, i alla väder, på alla underlag. Tryggt att veta. Våra tunneltält är bland de mest avancerade du kan hitta. Ryggstälten är något enklare, men ändå riktiga hårdväderstält. Vikter från 2,5 kg.

För att hålla en jämn och hög kvalitet tillverkar vi allting själva här i Jämtland och varje sommerska syr sina tält från början till slut. Alla tält sätts upp och kontrolleras före leverans. Hilleberg — sedan 15 år specialiserade på tillverkning och försäljning av fjälltält. Du köper direkt från oss, utan fördyrande mellanhänder. Skicka efter vår katalog!

Botto Hilleberg

KERON
Ett mycket avancerat fjäll- och expeditionstält. Har med framgång använts under de svåraste förhållanden. 3- och 4-personers utförande. Vikt från ca 4 kg. Pris 2.675:— resp. 2.850:—

STALON
Ett rymligt, säkert och bekvämt 2-personerstält. Rymmer i nödfall 3. Skogs- och fjällturer året runt. Vikt ca 3,6 kg. Pris 2.375:—

NAMMATJ
Höghöjdstält för 2 personer. Perfekt vid klättring eller andra tillfällen där kraven är högsta vikt och högsta stormsäkerhet. Vikt ca 2,8 kg. Pris 2.250:—

ANARIS
Allroundtält. Lätt och rymligt. Finns i 2-, 3- och 4-personersutförande. Brett användningsområde. Från vinterfjäll till bekväm sommarcamping. Vikt från ca 2,5 kg. Pris 1.550:—, 1.675:—, 1.750:—

MUDDUS
De nya vindskyddet för upp till 5 personer. För scouttjaker, familjevandringar m.m. Med stänger, myggnät m.m. Vikter från 1 kg beroende på utrustning och modell. Pris 950:— resp. 1.500:—

VIND- OCH BIVACKSÄCK
Rymlig, säker och bekväm att använda. Har många olika användningsområden. Vikt 7 hg. Pris 480:—

TILL ALLA GÖR-DET-SJÄLVARE
kan vi leverera vävar, bilstås, band, stänger m.m.

Lägg kupongen i ett kuvert och skicka den till oss.
HILLEBERG AB
S 640 43 Hackås, Sweden. Tel. 063 704 95

Namn: _____
Adress: _____
Postadress: _____

SÄND MIG KATALOG

- Avhandling, Stockholm.
- Hasselgren, H. 1909. *Gotlands fåglar*. Uppsala.
- Hassler, A. 1914. Anteckningar om Frostvikens (norra Jämtland) fogelfauna från 10-årsperioden 1905—1914. *Fauna och Flora* 9: 241—257.
- Heintze, A. 1909. *Vertebraterna i Gäfle högre allmänna läroverks museum. Förteckning*. Gefle. Bil. till Gäfle H. A. Läroverks årsredogörelse 1909.
- Holm, O. 1930. Faunistiska anteckningar från Norsjö. *Västerbotens läns jaktvårdsförenings årsbok* 1930: 22—48.
- Holmgren, A.E. 1870. *Skandinaviens fåglar*. Stockholm.
- Hortling, I. 1929. *Ornitologisk handbok*. Helsingfors.
- Högberg, V. 1863. *Örebrotrakts fåglar*. Akad. Avhandl., Uppsala.
- Höglund, N. 1942. *Härjedalens djurvärld*. Östersund.
- Ingritz, G. 1948. Fåglar inom Floda socken. *Fauna och Flora* 43: 83—87.
- Jonsson, P.N. 1949. Fåglar i Lits socken, Jämtland. *Lits Hembygdsförenings skriftserie II, Drag ur Lits historia och fauna*, s. 26—61.
- Karvik, N.-G. 1964. The terrestrial vertebrates of Dalsland in southwestern Sweden. A zoogeographic study. *Acta Vertebratica* 3:1. Stockholm.
- Kolmodin, L. 1871. *Öfversigt af Gotlands foglar*. Visby.
- Lundborg, C.W. 1897. *Om norra Östergötlands fåglar*. Söderköping.
- Lundgren, K. 1981. Carl Gustaf Westerlunds beskrivning av Ronneby-traktens fåglar 1890. *Fåglar i Blekinge* 18: 173—180.
- Lönnberg, E. 1915. *Sveriges ryggradsdjur II. Fåglarna*. Stockholm.
- Löwenhielm, C.G. 1842. *Anteckningar. Kluddkatalogen innehållande förteckning öfver alla foglarna, som kallat och kalla mig för husbonde + några få däggdjur*. (Frösvidahl). (Otryckt manuskript KVAB MS Löwenhielm I).
- Löwenhielm, C.G. 1843. Anteckningar i Zoologi under en resa i Norrland och Luleå Lappmark, sommaren 1843. *KVAH* 64: 385—411.
- Löwenhielm, C.G. 1850. Samtidiga observationer på djur under år 1848. *KVAÖ* 7: 145—162.
- Löwenhielm, C.G. 1851. Samtidiga observationer på djur under år 1849. *KVAÖ* 8: 60—72.
- Löwenhielm, C.G. 1864. Förteckning öfver de Fogelarter som i Kihls socken af Örebro Län blifvit iakttagna under åren 1836—1863. *KVAÖ* 21: 309—318.
- Malm, A.W. 1877. *Göteborgs och Bohusläns Fauna, Ryggradsdjuren*. Göteborg.
- Markgren, M. 1954. Åsele lappmarks fågelfauna. *Fauna och Flora* 49: 183—194.
- Mesch, J.A. 1844. Upsalatraktens fauna. *KVAH* 1: 83—91.
- Mewes, W. 1858. Till norra Sveriges Ornithologie. *KVAÖ* 15: 85—100.
- Mewes, W. 1860. Bidrag till Jemtlands Ornitologi. *KVAÖ* 17: 187—224.
- Modin, E. 1900. Anteckningar om Härjedalens fauna. *KVAB*, Bd 25, afd. IV, No. 4, s. 1—29.
- Muchardt, H. 1899. Sällsynta fåglar i Helsingborgs-trakten. *Svenska Jägareförbundets Tidskrift* 37: 70.
- Nelder, J.A. 1955. Iakttagelser öfver fågellivet i Soppero-området. *Fauna och Flora* 50: 53—65.
- Nilsson, N. 1955. Fågellivet i socknarna Rödön, Näskott och Alsen i mellersta Jämtland. *Fauna och Flora* 50: 145—186.
- Nilsson, S. 1817. *Ornithologia Svecica*. Havniae.
- Nilsson, S. 1828. *Skandinavisk Fauna, Del 2, Foglarna*. Lund.
- Nilsson, S. 1858. *Skandinavisk Fauna, Del 2, Foglarna*. 3:e uppl. Lund.
- Noréhn, N. 1984. *Gotlands vertebrater — en zoo-geografisk studie*. (Lic.avhandling i zoologi, Lund, vt 1959). Länsstyrelsen i Gotlands län, Planeringsavd., Del 1. Visby.
- Pehrson, T. (red.) 1930. *Sveriges djurvärld*. Del 1. Stockholm.
- Pettersson, Å. 1982. *Vitryggig hackspett i Örebro län*. Rapport från planeringsavdelningen på länsstyrelsen i Örebro län 1982-11-23. Stencil.
- Pässler, W. 1853. Schraders Beobachtungten über die Vogel Lapplands. *Journal für Ornithologie* 1: 240—260.
- Rendahl, H. 1935. *Fågelboken*. Stockholm.
- Renwall, T. 1896. *Kort framställning af våra för lantmannen nyttige och skadliga fogelarter särskilt med afseende å foglar som kunna förmås häcka i hållkar*. Helsingfors.
- Rosenius, P. 1949. *Sveriges fåglar och fågelbon*. Lund.
- Rudebeck, G. (red.) 1964. *Våra svenska fåglar i färg*. Stockholm.
- Rudolphi, J. 1879. *Ornitologisk karta öfver Nordöstra Hälsingland*. Delsbo. (Otryckt, KVAB, Karlavd.)
- Småländer, B. 1940. Fågelnotiser från Lycksele. *Fauna och Flora* 35: 286—287.
- Sundström, C.R. 1868. *Bidrag till kännedomen af Örebro läns vertebratfauna*. (Akad. avh.) Örebro.
- Sundström, C.R. 1872. Zoologiska anteckningar från östra Södermanland och dithörande skärgård. *KVAB*, Bd 1, No. 4, s. 1—45.
- Sundström, C.R. 1889. *Mitteilungen des Ornithologischen Komitees der K. Schwed. Akad. d. Wissenschaften II. Ornitologische Angaben für 1886 und die nächtvorgehenden Jahre, aus verschiedenen Orten in Schweden*. *KVAB*, Bd 14, afd. IV, No 1, s. 1—160.
- Sundström, C.R. 1892. *Mitteilungen des Ornithologischen Komitees der K. Schwed. Akad. d. Wissenschaften IV. Ornitologische Angaben für 1887 aus verschiedenen Orten in Schweden*. *KVAB*, 17 afd. IV, No 4, väs. 1—97.
- Svärdson, G. & Durango, S. (red.) 1959. *Svenska djur. Fåglarna*. Stockholm.
- Tenow, S.W. 1880. *Öfversigt af Wermlands och Dals ryggradsdjur*. Karlstad.
- Wallengren, H.D.J. 1853. Die Vogel Gothlands. *Naumannia*, Bd 3, s. 78—92.
- Wallengren, H. 1893. Die Vogelfauna des Nordwestlichen Schonnens in Schweden. *Journal für Ornithologie* 41: 153—169.
- Wedéus, H. 1955. Fåglar vid Porattamaajärvi. *Fauna och Flora* 50: 187—204.
- Welander, E. 1924. Några fågelnotiser. *Fauna och Flora* 19: 191—192.
- Westerlund, C.A. 1867. *Skandinavisk oologi*. Stockholm.
- Westerlund, C.A. 1905. *Skandinavisk oologi*. Stockholm.
- Wheelwright, H. 1865. *Ten years in Sweden*. London.
- Wheelwright, H. 1871. *A spring and summer in Lapland*. London.
- Wikström, J.E.M. 1840. *Stockholms flora, eller kort Beskrifning af de vid Stockholm i vildt tillstånd förekommande växter. Med en inledning innehållande en öfversigt af Stockholms-Traktens Natur-Beskaffenhet*. Stockholm.
- Wiström, J.A. 1888. Ornithologische Beobachtungen der Gegend um Hudiksvall. *KVAB*, Bd 13, Afd. IV, No. 3, s. 150—172.
- Witt-Strömer, B. 1916. Ornitologiska iakttagelser i Vilhelmina socken af Åsele lappmark. *Fauna och Flora* 11: 216—226.
- Witt-Strömer, B. 1938. Om Hälsinglands fågelfauna. *Fauna och Flora* 23: 114—144.
- Witt-strömer, B. 1950. *Hälsinglands fåglar*. Stockholm.
- Wöhler, W. 1903. Från Gotska Sandön. *Svenska jägareförbundets Nya Tidskrift* 41: 223—227.
- Zetterberg, H. 1920. Fågelfaunan i södra Lappland. *Fauna och Flora* 15: 97—118.
- Öhrn, B. 1942. Fågelfaunan i Bolidentrakten, Västerbottens län. *Fauna och Flora* 37: 1—11.
- Österlöf, B. 1954. Skogsbygden i norr. I: Magnusson, N.H. & Curry-Lindahl, K. (red.) *Natur i Värmland*. Stockholm.

Gustaf Aulén, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för viltekologi, 750 07 Uppsala

Appendix. Landskapsvis redovisning av vitryggiga hackspettens förekomst i Sverige under 1800- och 1900-talen.
Status of White-backed woodpecker in Sweden (provinces) 1800—1982.

Skåne**1800-talet**

Litteraturuppgifter: Nilsson (1828) skriver: "I Skåne har jag ej sett honom; men han säges någon gång mot vintren visa sig här." Nilsson säger vidare (1858): "I Skåne är han sällsynt; är dock skjuten der äfven om sommaren t.ex. i Timanskogen under Osbyholm i medlet af Maj. I en trädgård här i Lund har jag en gång sett honom i medlet av December." Att arten även skulle ha häckat i Skåne uppges av Ekman (1922): "Sydligaste häckningsfynden äro gjorda i Osbyholm vid Ringsjön i Skåne (Nilsson 1858), i östra Skåne och i Småland (Andersson 1849)." Från västra delen av landskapet finns följande notering: "Af sällsynta fågelarter som förvaras i högre allmänna läroverkets museum och hvilka anträffas i Helsingborgstrakten, må följande förtjena omnämnas. Hvitryggig hackspett..." (Muchardt 1899). Arten saknas dock i en sammanställning över nordvästra Skåne fågelfauna (Wallengren 1893) och i en sammanställning över fågelfaunan i nordöstra Skåne (Gadamer 1852).

1900—1969

Rapporter: Två observationer av honor från 1950-talet.

1970—1982

Enstaka observation(er) under häckningstid (mars—juni): 1 lokal.
Enstaka observation(er) utanför häckningstid (juli—februari): 1 lokal.

Bedömning: Saknas som häckfågel, sporadisk gäst.

Blekinge**1800-talet**

Litteraturuppgifter: Endast en uppgift om arten finns från 1800-talet. Det är C.-G. Westerlunds beskrivning av fågelfaunan i Ronnebytrakten 1890: "Vitryggig hackspett af hvilken förf:s fader den 3:e såg ett ex. vid elementarläroverket, sannolikt häckar den alltså här" (Lundgren 1981).

1900—1969

Rapporter: En känd observation utanför häckningstid.

1970—1982

Enstaka observation(er) under häckningstid (mars—juni): 1 lokal.
Enstaka observation(er) utanför häckningstid (juli—februari): 1 lokal.

Bedömning: Saknas som häckfågel, sporadisk gäst.

Öland**1800-talet**

Inga uppgifter kända.

1900—1969

Litteraturuppgifter: Hanström (1915) uppger arten som möjligen häckande i Bödaskogen.

Rapporter: Arten är observerad på två lokaler under perioden, en observation under och en utanför häckningstid.

1970—82

Inga observationer.

Bedömning: Arten saknas i landskapet.

Gotland**1800-talet**

Litteraturuppgifter: Arten finns ej upptagen i "Utkast till Fauna Gotlandica" (Billberg 1809), men kan ha varit förbisedd. Uppgifter om förekomst finns från första hälften av 1800-talet då vitryggiga hackspetten "ses här och där" (Andrée 1841). Den enda närmare beskrivna häckningen är från 28.6.1848 då en hane och tre flygga ungar sköts vid Västerby (Wallengren 1853). Under senare delen av 1800-talet anges den som sällsynt av Sundström (1889) och "sällsynt häckande enligt André och Wallengren" (Kolmodin 1871).

Arten finns vidare uppräknad bland Gotska Sandöns fåglar av Eisen & Stuxberg (1868). Troligen rör det sig om tillfälliga observationer. I en opublicerad licentiatavhandling i zoologi (Lund, 1959) säger Nils Noréhn att en gammal hane skjuten på Gotland finns uppstoppad på Göteborgs naturhistoriska museum. Enligt den enkätundersökning rörande uppstoppade och skinnlagda vitryggiga hackspettar som jag gjorde 1982 finns dock ingen vitryggig hackspett från Gotland i Göteborgs naturhistoriska museums samlingar numera. Fågeln bör dock vara det äldsta kända belägningsexemplaret från ön.

Biologiska samlingar: På Gotlands naturmuseum finns en monterad hane, signerad Thunberg, troligen från Gotland, från mitten av 1800-talet (Stig Högström i brev).

På zoologiska museet i Lund finns en uppstoppad hona som är etiketterad Västerby 1849. Antingen var det den kvarvarande honan på den lokal som uppgavs av Wallengren 1853 (se ovan) som sköts året därpå eller också är det en feletikettering så att det är en av de fåglar som sköts 1848 då datumet 28.6 är detsamma.

1900—1969

Litteraturuppgifter: Från början av 1900-talet finns två rapporter om arten som dock lrk ansett som tveksamma: Hasselgren (1909) uppger arten som "sällsynt häckande, jag såg den i september 1908 i Tofta och Hörsne socknar, bägge gångerna ensamma hanar". Wöhler (1903) säger om Gotska sandön: "*P. leuconotus* observerades av mig vid ett besök på ön." Enligt Nordström häckade arten på Gotland ännu på 1940-talet men var "ytterligt sällsynt" (Curry-Lindahl 1961).

Säkert belagda fynd av vitryggig hackspett på Gotland finns dock inte från 1900-talet, och arten saknas även i Brattströms sammanställning (1945) av iakttagelser över fågellivet på Nordgotland 1942—43.

1970—82

Ingen observation under perioden.

Bedömning: Arten saknas i landskapet.

Småland

1800-talet

Litteraturuppgifter: Arten uppges som tämligen allmän i landskapets norra och särskilt nordöstra delar (Nilsson 1858). I de nordöstra delarna skall den ha häckat enligt Carlson (1894). Westerlund (1867) uppger att den förekommer allmänt i norra delen av Kalmar län. Vid 1800-talets mitt häckade vittryggig hackspett i Kalmartrakten och 1881 vid Eksjö (Curry-Lindahl 1961). Uppgifter om skjutna fåglar finns från två av Smålands länen. Från Jönköpings län skriver Carlson (1882) "skjuten av mig vid Thoranäs; temligen sällsynt". I Kalmar län sköts en hona vid Tveta 5.10 1847. Fågeln finns numera på Gävle museum (Heinze 1909). Från Kronobergs län finns en observation av en hona 23.10 1887 på Helgö (VF 22:9).

Biologiska samlingar: I biologiska samlingar finns förutom honan från Tveta 1847 även en uppstoppad hane från samma lokal, daterad 1844. Dessutom finns ett skelett, troligen från Kalmar län från 1854, ett ägg från Eksjö kulle 1881 (sannolikt från den häckning Curry-Lindahl nämner ovan) samt en juvenil hona från "Småland" utan närmare datumangivelse.

1900—1969

Litteraturuppgifter: Strax efter sekelskiftet skriver Westerlund (1905) att arten häckar flerstädes i "norra delen av Kalmar län, och inre delen af Småland". Enligt Welander (1924) är den iakttagen flera gånger vintertid, ofta parvis, i Fliseröds s:n. Observationer fanns även från häckningstid.

Från Kronobergs län uppges den som häckfågel 1946 och 1951 i Toftaholm, Dörarps s:n, samt observerad under häckningstid i Sundranäs kronopark, Annerstads s:n, 1953 (Christoffersson & Williams 1954).

I en sammanställning över fågelfaunan i NV Varend (mellersta Småland) under 1950—1961 finns vittryggig hackspett endast noterad från 1959, då två tillfälliga observationer gjordes (Andersson 1963).

Rapporter: Arten var under 1950-talet regelbunden på en lokal i Vetlandatrakten där årlig häckning konstaterades 1953—57 (J. Nyman).

Arten är under häckningstid observerad på ytterligare minst sex lokaler samt utanför häckningstid på minst tio lokaler.

1970—1982

Arten observerad på 15 platser enligt följande:

Konstaterad häckning på lokal med högt framtidsvärde: 2 lokaler; 1 i norra och 1 i södra Småland (2 häckningar konstaterade vid den senare).

Upprepade observationer under häckningstid (tänkbar häckning): 1 lokal.

Enstaka observation(er) under häckningstid (mars—juni): 6 lokaler.

Enstaka observation(er) utanför häckningstid (juli—februari): 6 lokaler.

Bedömning: Senaste kända häckning från södra Småland är från 1972 (Kronobergs län). Enstaka fynd av företrädesvis ensamma hanar tyder på att arten numera måste anses som en mycket sällsynt tillfällig gäst i södra Småland. I norra Småland konstaterades en häckning 1978 (Kalmar län) på gränsen till Östergötland. Eventuellt kan det finnas kvar en svag stam av vittryggig hackspett i dessa områden. Stammen hör i så fall sannolikt ihop med östgötaförekomsten. Norra Småland är dock ofullständigt undersökt med avseende på vittryggig hackspett.

Halland

1800-talet

Inga uppgifter om förekomst i landskapet har hittats.

1900—1969

Ingen observation känd.

1970—1982

Enstaka observation(er) utanför häckningstid (juli—februari): 1 lokal.

Fågeln ovan, troligen en ungfågel, sågs på sträcklokalen Mönster i nordligaste Halland 3.10 1973 (S. Jacobsson).

Bedömning: Arten saknas helt i länet.

Bohuslän

1800-talet

Litteraturuppgifter: Sundström (1889) uppger den som icke häckare, tillfälligt uppträdande. Malm (1877) skriver: "Hvittryggspätten har för så vidt jag har mig bekant, blott få gånger blifvit träffad i Bohuslän, eller år 1874 i oktober då ett exemplar, en gammal hane erhöles i Göteborgstrakten och förvärfvades åt Naturhistoriska Riksmuseet i Göteborg. Enligt uppgift af hr Kolthoff har han skjutit ett exemplar vid Saltkällsviken på Bokenäset."

Även Bothén (1899) nämner 1874 års fågel men säger även: "Vid tvenne tillfällen hafva vi å härvarande salutorg påträffat ett exemplar, hvilket skjutits här i trakten, båda gångerna under vintertiden."

Biologiska samlingar: Jag har påträffat tre uppstoppade fåglar: en hane från 1894, en hona från 1880 och en hane skjuten i oktober 1874 i Göteborgstrakten (se ovan).

1900—1969

Rapporter: Tre observationer utanför häckningstid.

1970—1982

Enstaka observation(er) under häckningstid (mars—juni): 1 lokal.
Enstaka observation(er) utanför häckningstid (juli—februari): 3 lokaler.

Bedömning: Saknas som häckfågel, mycket sällsynt tillfällig gäst.

Östergötland

1800-talet

Litteraturuppgifter: De flesta 1800-talsfynden är från norra delen av landskapet. Ett ex. sågs i Finspång 19.1 1847, 25.1 1848 samt 28.1 1849 (Andersson 1949, Löwenhielm 1850—51). Lundberg (1897) uppger arten som rätt sparsam i norra Östergötland samt redovisar två bofynd från Kolmården. Ägg togs från dessa häckningar 13.5 1870 (två ägg finns bevarade) och 20.5 1871 (tre ägg finns bevarade, förf. anm.). Häckningen 1871 skedde i Breviks skog i Simonstorps s:n. Vidare sköts ett par i Kolmården 1878 (Rosén 1949).

Biologiska samlingar: Förutom de ovan nämnda äggen har fem uppstoppade fåglar och ett skelett härrörande från Östergötland påträffats: en hona Hästerum 1842, en hona Lindön, Tåkern, 16.5 1897, en hona Kolmården 13.5 1892, en hane Kolmården i augusti 1863, ett skelett daterat Östergötland mars 1882 samt ett ex. Brevik 1887. I en auktionskatalog över uppstoppade fåglar finns sex vit-

ryggiga hackspettar från Östergötland upptagna (Bukowski 1889).

1900—1969

Litteraturuppgifter: Andersson & Hamilton (1972) redovisar nio säkerställda eller sannolika häckningar samt 39 observationer under häckningstid (angivet som 1.3—15.7) från åtta lokaler i Östergötland 1949—1971. Författarna säger vidare: "I Östergötland har så många bofynd och observationer gjorts sedan 1949 att man kan räkna med att en fast ehuru svag stam förekommer — kanske den enda i Götaland." Det huvudsakliga utbredningsområdet anges till Bjärka-Säbyområdet med omkringliggande marker till Sturefors—Rimforsa—Åtvidaberg. Om detta område skriver författarna: "En bedömning baserad på antalet bofynd och trummande fåglar leder fram till siffran 5 par för åren 1959—1965." Efter 1966 har det skett en minskning av antalet observationer i detta område vilket enligt författarna skulle kunna tyda på en nedgång i beståndet.

De få uppgifter som finns om fågelfaunan i södra Östergötland före 1950 ger ingen möjlighet att bedöma hur pass vanlig arten varit under första hälften av 1900-talet.

Rapporter: Utanför Bjärka-Säbyområdet gjordes fyra observationer under och två utanför häckningstid. Observationerna utanför häckningstid är av särskilt intresse då arten senare under 1970-talet konstaterades häcka på båda dessa lokaler som ligger i Sommenområdet.

1970—1982

Arten observerad på 21 platser enligt följande:

Konstaterad häckning på lokal med högt framtidsvärde: 7 lokaler, varav 6 i Sommenområdet; 12 häckningar konstaterade (11 bofynd).

Konstaterad häckning på lokal med begränsat framtidsvärde: 6 lokaler, varav 5 i Sommenområdet; 9 häckningar konstaterade (8 bofynd).

Upprepade observationer under häckningstid (tänkbar häckning): 2 lokaler i Sommenområdet.

Enstaka observation(er) under häckningstid (mars—juni): 5 lokaler, varav 3 i Sommenområdet.

Enstaka observation(er) utanför häckningstid (juli—februari): 1 lokal i Sommenområdet.

Bedömning: Mycket sällsynt häckfågel. 15—25 revir med par eller ensamma fåglar i landskapets södra delar, med koncentration till Sommenbygden. Arten saknas numera helt i Bjärka-Säbyområdet. Några rapporter om förekomst i norra Östergötland föreligger inte.

Södermanland

1800-talet

Litteraturuppgifter: Mycket få uppgifter finns som belägger äldre förekomst av arten. En hane sköts på Mörkö den 20.11 i slutet av 1820-talet (Ekström 1829). Sundström (1872) uppger att arten är skjuten i östra Södermanland men att det är osäkert om arten häckar eller inte. Ett par sågs under algjakten i oktober 1880 nära St. Tveta, Häl (Betzholtz 1982). Observeras bör att Brevik i Östergötland, där arten häckade 1871, ligger bara en km från Sörmlandsgränsen.

1900—1969

Litteraturuppgifter: Hannerz (1930) uppger att han förgäves sökt efter arten i lämplig terräng i trakten av Åkers styckebruk.

Rapporter: Arten observerad på en lokal under och två lokaler utanför häckningstid.

1970—1982

Arten observerad på fem platser enligt följande:

Enstaka observation(er) under häckningstid (mars—juni): 1 lokal.

Enstaka observation(er) utanför häckningstid (juli—februari): 4 lokaler.

Bedömning: Häckning aldrig konstaterad, mycket sällsynt gäst, främst vintertid.

Västergötland

1800-talet

Litteraturuppgifter: Uppges som mycket sällsynt i Västergötland 1857—58 (Gadamer 1858) och som icke häckare men tillfälligt uppträdande i Skaraborg (Sundström 1889).

1900—1969

Rapporter: Häckning aldrig konstaterad. Observation under häckningstid från åtta och utanför häckningstid från fyra lokaler.

1970—1982

Häckning aldrig konstaterad. Arten observerad på elva platser varav sju är sträcklokaler vid Vänern.

Enstaka observation(er) under häckningstid (mars—juni): 6 lokaler (varav 3 sträcklokaler).

Enstaka observation(er) utanför häckningstid (juli—februari): 5 lokaler (varav 4 sträcklokaler).

Bedömning: Saknas som häckfågel. Mycket sällsynt tillfällig gäst på sträcklokaler vid Vänern. Sannolikt fåglar från Värmlands-Dalslandspopulationen.

Dalsland

1800-talet

Inga uppgifter.

1900—1969

Litteraturuppgifter: Har setts under häckningstid på flera platser, t.ex. Edleskog och Tisselskog enligt Karvik (Curry-Lindahl 1961). Karvik (1964) säger att arten sannolikt häckar sparsamt i landskapet, samt att den observerats under höst och vinter i tio socknar och i mars—april i ytterligare två.

Rapporter: Enstaka observationer under häckningstid på en lokal och utanför häckningstid på två lokaler. En observation på ytterligare en lokal utan angivande av årstid.

1970—1982

Arten observerad på 26 lokaler enligt följande:

Konstaterad häckning på lokal med högt framtidsvärde: 2 lokaler; 2 häckningar konstaterade (2 bofynd).

Konstaterad häckning på lokal med begränsat framtidsvärde: 2 lokaler; 2 häckningar konstaterade (1 bofynd).

Upprepade observationer under häckningstid (tänkbar häckning): 5 lokaler (par observerat på 2 lokaler).

Enstaka observation(er) under häckningstid (mars—juni): 9 lokaler.

Enstaka observation(er) utanför häckningstid (juni—februari): 8 lokaler.

Bedömning: Dalslandspopulationen började studeras först i slu-

tet av 1970-talet med god utdelning på inventeringsinsatserna. Arten har med all säkerhet varit förbisedd tidigare, och troligen finns ytterligare par kvar att upptäcka. Mot bakgrund av befintligt inventeringsunderlag klassar jag den dock som mycket sällsynt hackfågel, där ca 10 revir med par eller ensamma fåglar är kända. Populationen torde kunna ligga i storleksordningen 20–30 par.

Värmland

1800-talet

Litteraturuppgifter: I Löwenhielms "kluddkatalog" från 1842 finns två intressanta noteringar: en hane skjuten vid Barsjöhöjden i södra Värmland 7.8. 1840 och fyra exemplar "till skänks" 1842 från en lokal där arten häckat så sent som 1980. Cederström (1851) skriver att arten förekommer "här och där" i Karlstadstrakten. Under signaturen "An old bushman" skriver Wheelwright (1871) att han ofta under vintertid dödat både gråspett och vitryggig hackspett i Värmlandsskogarna men ej hittat bo av någon av arterna. Sundström (1889) uppger vitryggen som häck- och stannfågel i Värmland och har även omdömen om artens vanlighet i vissa delar av landskapet. Han bedömer den som tämligen sällsynt i Skåre och Arvika revir (ett ex. observerat vid Wäxwik 30.1 1886), sällsynt i "Wisnum och Ölme" och skjuten på 1840-talet i "Segerstad und Nor". Enligt Tenow (1880) är arten "I öfra Wermland allmän förekommer äfven här och der i Södra Dal sällsynt". Vitryggen nämns av flera ytterligare författare som hackfågel i Värmland (Carlsson 1894, Rosenius 1949, m.fl.). En uppgift som går igen hos några författare är att vitryggiga hackspetten skulle vara "allmän i de tätta tallskogarna i öfra Wermland" (Nilsson 1828, 1858, Westerland 1867, 1905). Nilsson (1828) nämner Risäter som exempel på en trakt där vitryggen skulle vara vanlig. Holmgren (1870) säger: "I norra Wermland och Upland samt i vissa skogiga delar av Småland synes han vara mera allmän än annorstädes".
Biologiska samlingar: En uppstoppad hona från Värmland från 1874.

1900–1969

Litteraturuppgifter: Vitryggiga hackspetten skall ha varit inte alltför sällsynt "framför allt i trakten av Likån med dess biflöden Råbäcken och Tvärlikån samt norrut till Tåsens övre lopp" (Österlöf 1954). Österlöf säger vidare i brev att arten sågs vid flera tillfällen i NÖ Värmland under halvan av 1940-talet, främst på höstarna, i socknarna N. Ny, Dalby, N. och S. Finnskoga. Enligt Ernvik & Essing (1942) lär den stundom ses på fågelbord i västra Värmland. Hannerz (1943) räknar den till hackfågeln i Värmland.
Biologiska samlingar: Sju fåglar har påträffats från perioden: tre uppstoppade hanar från Molkom, 27.11 1927, 14.2 1930 samt från 1939, en uppstoppad hona från okänd plats i Värmland från 1939, en skinnlagd hona Sunne 1942, en fågel utan uppgift om kön från Karlstad 1934 samt en hona från Uddeholm utan uppgift om årtal (kan alltså eventuellt vara från 1800-talet).
Rapporter: Före 1961 sågs arten årligen i norra Värmland då den ofta kom fram till bebyggelse och fågelbord (B. Sonesson i brev). Fram till 1954 sågs den årligen i trakten av Lekvattnet (U. Mattson i brev). Bofynd finns rapporterat från en lokal i södra Värmland. Observationer under häckningstid på nio och utanför häckningstid på tolv lokaler.

1970–1982

Arten observerad på 80 platser enligt följande:
Konstaterad häckning på lokal med högt framtidsvärde: 11 lokaler, varav 10 i södra Värmland; 14 häckningar konstaterade (12 bofynd).
Konstaterad häckning på lokal med begränsat framtidsvärde: 5

lokaler, varav 2 i södra Värmland; 3 häckningar konstaterade (8 bofynd).

Upprepade observationer under häckningstid (tänkbar häckning): 9 lokaler.

Enstaka observation(er) under häckningstid (mars–juni): 23 lokaler.

Enstaka observation(er) utanför häckningstid (juli–februari): 32 lokaler.

Bedömning: Mycket sällsynt hackfågel, ca 20 revir med par eller ensamma fåglar kända under perioden. Huvuddelen av stammen finns sannolikt i södra och västra delen av landskapet som är mindre påverkat av storskogsbruket än de norra delarna. Populationen torde under perioden ha legat på 20–30 par.

Närke

1800-talet

Litteraturuppgifter: Anges i "Örebrotrakts fåglar" (Örebrotrakten i stort sett lika med Närke) som ej sällan förekommande hackfågel (Högberg 1863). Sundström (1868) skriver att den vitryggiga hackspetten i Örebro län "är långt sällsyntare än större hackspett förf. har högst få gånger fått skjuta honom". Samme författare uppger arten som häck- och strykfågel i Örebro län i mitten av 1880-talet (Sundström 1889). I Kihls socken anges den under åren 1836–1863 som sparsam hackfågel och ej sällsynt vinterfågel, arten häckade sparsamt men regelbundet vid Frösvidal och Klockhammar (Löwenhjelm 1864).
Biologiska samlingar: Jag har funnit två uppstoppade fåglar från Närke: en hona från Timansskogen 1835 och en hane från Örebro 1865.

1900–1969

Litteraturuppgifter: Ett par häckade vid Hasselfors i södra Kilsbergen 1911 (Rosenius 1949). Arten noterad under häckningstid vid Frösvidal 1956, 1961 och 1963 (Gyllin & Larsson 1967). Samma författare hävdar att arten måste ha gått tillbaka jämfört med 1800-talet och sammanfattar bilden på följande sätt: "Den vitryggiga hackspetten har varit och är medlem av landskapets hackfågelfauna. Stammen har dock minskat till gränsen på utdöende och på basis av nuvarande kunskap vågar vi inte sätta antalet häckande par av vitryggig hackspett högre än 1–3".
Rapporter: Troligen häckning på en lokal i Kilsbergen på 1950-talet och ytterligare en lokal under första halvan av 1960-talet (B. Lundberg muntl.). Konstaterad eller trolig häckning har skett på minst fem lokaler. Arten har vidare setts under häckningstid på tio lokaler och utanför häckningstid på tolv lokaler.

1970–1982

Arten observerad på 21 platser enligt följande:
Konstaterad häckning på lokal med högt framtidsvärde: 1 lokal i Kilsbergen; 1 konstaterad häckning.
Upprepade observationer under häckningstid (tänkbar häckning): 4 lokaler (3 i anslutning till Kilsbergen).
Enstaka observation(er) under häckningstid (mars–juni): 8 lokaler.
Enstaka observation(er) utanför häckningstid (juli–februari): 8 lokaler.
På två lokaler har hybrider mellan vitryggig och större hackspett påträffats (båda 1982).

Bedömning: Mycket sällsynt och ej säkert årsviss hackfågel. Tio revir med par eller ensamma fåglar, i huvudsak i anslutning till Kilsbergen, kan ha funnits under perioden. Populationen har dock en starkt vikande tendens.

Västmanland

1800-talet

Inga uppgifter kända.

1900—1969

Litteraturuppgifter: "Ett exemplar skjutet i Köpingstrakten på senare tiden" (Flöderus 1925). Möjligen samma fågel, en hane, finns uppstoppad på en Västeråsskola, daterad 1923, från Köpingstrakten. Andersson (1954) uppger att arten tillfälligt ses i Lundsby s:n.

Biologiska samlingar: Förutom exemplaret ovan finns ytterligare en hane från Köpingstrakten, skinnlagd 1950.

Rapporter: Arten är under häckningstid rapporterad från tio lokaler. På sex av dessa har arten häckat eller troligen häckat. Från fem lokaler finns endast enstaka observationer utanför häckningstid.

1970—1982

Arten är rapporterad från 25 platser enligt följande fördelning: **Konstaterad häckning på lokaler med högt framtidvärde:** 5 lokaler, varav 3 vid nedre Dalälven; 16 bofynd gjorda (14 vid nedre Dalälven).

Upprepade observationer under häckningstid (tänkbar häckning): 3 lokaler.

Enstaka observation(er) under häckningstid (mars—juni): 7 lokaler.

Enstaka observation(er) utanför häckningstid (juli—februari): 10 lokaler.

Bedömning: Mycket sällsynt häckfågel, ca tio revir med par eller ensamma fåglar. De bästa förekomsterna sannolikt i anslutning till nedre Dalälven och Kilsbergen. Stammen har en vikande tendens mot slutet av perioden, jfr Närke.

Uppland

1800-talet

Litteraturuppgifter: Två äldre uppgifter om förekomst i Stockholmstrakten finns. Den äldsta är från Djurgården i centrala Stockholm: "*Picus leuconotus* Bechst. är ock skjuten i kong. Djurgården år 1830" (Wikström 1840). Här torde miljön inte varit helt otänkbar för arten. Mera märkliga är observationerna från Sandhamn, en ö i Stockholms ytterskärgård dominerad av tallskog: "3 januari 1887 sköts en ung vitryggig hackspett vid byggnaderna i Sandhamn och den 14 december en dito i tullgårdens träd. Förr om åren hafva flera dylika foglar här blivit sedda och skjutna men genom förbiseende hafva de af mig tagits som ungar av *Picus major*" (Ekbohrn 1889). Den skjutna fågeln 1887 nämns även av Sundström (1892).

I en avhandling över Uppsalatraktens fauna från 1844 sågs vitryggiga hackspetten vara sällsynt (Mesch 1844). Sven Nilsson (1828) säger följande: "Äfven säges han vara allmän i Upland kring Söderfors". Samme författare säger i en senare upplaga av Skandinavisk fauna: "han säges förekomma allmänt i norra Upland" (Nilsson 1858). Hartman (1859) jämför fågelfaunan från några olika platser i Sverige och säger då om vitryggig hackspett: "*Picus leuconotus* som i Upsalatrakten endast förekommer om vintern är der sällsyntare än i C (Horndalstrakten) der den är stannfogel". Holmgren (1870) säger bl.a.: "I norra Wermland och Upland samt i vissa skogiga delar af Småland synes han vara mer allmän än annorstädes". Carlsson (1894) anger den som häckfågel i "öfra Upland".

En uppgift från tiden före 1800 kan även vara av intresse. I Fischerströms "Utkast till beskrifning om Mälaren" (Fischerström

1785) finns uppgifter om spillkråka, gröngöling, större hackspett, mellanspett, mindre hackspett samt tretåig hackspett. Vitryggiga hackspetten är ej omnämnd vilket kan tyda på att den var okänd här.

Biologiska samlingar: I biologiska samlingar finns följande fåglar belagda från landskapet: en hona 9.1 1884 (fyndplats ej närmare angiven), en hona 1867, en juv. hane 30.7 1856 från Uppsala samt en hona 17.10 1876 likaledes angiven från Uppsala. Till detta kommer en hane från 8.10 1860 som kan vara från Uppland.

1900—1969

Biologiska samlingar: Fyra uppstoppade exemplar har påträffats: en hona daterad Uppsala 29.11 1919, en hane Uppsala 1923, en hane Vaksala 18.11 1902 och en hane Rasbo, Älvgårde, 14.11 1933. Det finns ytterligare en uppstoppad hona, utan årsuppgift, från Uppland.

Rapporter: Arten har sannolikt regelbundet förekommit och häckat i norra Uppland även om den enda rapporterade häckningen härifrån är från 1964. Under häckningstid finns arten rapporterad från ytterligare åtta lokaler och utanför häckningstid från tre lokaler.

1970—1982

Arten observerad på 30 platser enligt följande:

Konstaterad häckning på lokal med högt framtidvärde: 7 lokaler, varav 5 i anslutning till nedre Dalälven; 31 bofynd gjorda (25 av dessa vid nedre Dalälven).

Upprepade observationer under häckningstid (tänkbar häckning): 7 lokaler, varav 1 vid nedre Dalälven.

Enstaka observation(er) under häckningstid (mars—juni): 8 lokaler.

Enstaka observation(er) utanför häckningstid (juli—februari): 8 lokaler.

I februari 1978 sågs dessutom en hybrid mellan vitryggig och större hackspett vid Gamla Uppsala (Aulén 1979).

Bedömning: Mycket sällsynt men regelbunden häckfågel. Ca 15—20 revir med par eller ensamma fåglar.

Dalarna

1800-talet

Litteraturuppgifter: Ahlm (1871) skriver: "*Picus leuconotus* Bechst. tycks i Falutrakten vara vida mindre sällsynt än *Picus tridactylus* L.". Arten nämns även som häckfågel i Dalarna av Carlsson (1894).

Biologiska samlingar: Två exemplar utan närmare lokalangivelse finns från Dalarna: ett skelett från en hane 12.12 1845 och en skinnlagd hane från 1870.

1900—1969

Litteraturuppgifter: Bylin (1975) säger: "Häcker sällsynt i hela landskapet, möjligen med undantag av de nordvästligaste delarna". Uppges vidare som mindre allmän men regelbundet häckande i Floda s:n (Ingritz 1948).

Biologiska samlingar: En skinnlagd hane finns från S Dalarna, daterad 18.1 1905.

Rapporter: Häckning konstaterad på tre lokaler. Enstaka observationer under häckningstid finns från två och utanför häckningstid från tre lokaler. Ett exemplar skjutet 28.4 1928 vid Näbbäcksholmen, Floda (G. Ingritz).

1970—1982

Arten observerad på 38 platser:

Konstaterad häckning på lokal med högt framtidsvärde: 5 lokaler, varav 2 vid nedre Dalälven; 9 bofynd.

Konstaterad häckning på lokal med begränsat framtidsvärde: 7 lokaler (ingen vid nedre Dalälven); 16 bofynd.

Upprepade observationer under häckningstid (tänkbar häckning): 5 lokaler.

Enstaka observation(er) under häckningstid (mars—juni): 15 lokaler.

Enstaka observation(er) utanför häckningstid (juli—februari): 6 lokaler.

Bedömning: Mycket sällsynt häckfågel. Ca 15 revir med par eller ensamma fåglar. Huvudsakliga förekomsten tycks vara i södra delen av landskapet, främst i nedre Dalälvens närområde. De flesta av häckningslokalerna med begränsat framtidsvärde (rena hyggeslokaler) var utgångna mot slutet av perioden.

Gästrikland

1800-talet

Litteraturuppgifter: Uppges som häck- och stannfågel i Gävleborg av Sundström (1889). Från landskapet Gästrikland finns endast ett fåtal uppgifter. Enligt Hartman (1859) förekom arten som stannfågel i Horndalstrakten, men den saknas i hans förteckning över "Gefletraktsens foglar" (op.cit.).

1900—1969

Litteraturuppgifter: Curry-Lindahl (1961) skriver "I Norrland löper den östra sydgränsen för vitryggiga hackspettens fasta förekomst genom Gästrikland där han går ned mot Dalälven".

Rapporter: Häckning konstaterad på två lokaler. Enstaka observationer under häckningstid är gjorda på sex lokaler och utanför häckningstid på tre lokaler.

Arten har sannolikt häckat årligen med flera par vid nedre Dalälven även om detta ej bekräftas med rapporter från Gästrikland. Nedre Dalälvsområdet var vid denna tid ofullständigt undersökt.

1970—1982

Arten observerad på 28 lokaler:

Konstaterad häckning på lokal med högt framtidsvärde: 11 lokaler, varav 7 vid nedre Dalälven; 26 häckningar konstaterade (23 bofynd).

Konstaterad häckning på lokal med begränsat framtidsvärde: 5 lokaler, varav 2 vid nedre Dalälven; 9 häckningar konstaterade (7 bofynd).

Upprepade observationer under häckningstid (tänkbar häckning): 2 lokaler.

Enstaka observation(er) under häckningstid (mars—juni): 7 lokaler.

Enstaka observation(er) utanför häckningstid (juli—februari): 3 lokaler.

Bedömning: Mycket sällsynt häckfågel, ca 20 revir med par eller ensamma fåglar påträffade under perioden. Populationen torde ha legat runt 20—30 par med koncentration till nedre Dalälvens närområde.

Hälsingland

1800-talet

Litteraturuppgifter: Sundström 1889) anger den som allmän i Bjuråkerstrakten. Den skall även ha varit tämligen allmän stann- och strykfågel i omgivningarna av Hudiksvall, Enånger, Delsbo, Harmånger, Njutånger, Tuna, Idemor, Hög, Forsa, Rogsta, Jerbo,

Vitryggen kräver en kontinuerlig tillgång till ett stort antal kraftigt insektsangripna äldre lövträd. Inom skogsmark med normalt skogsbruk kan arten inte överleva. Foto: Alf Linderheim/N.

White-backed Woodpecker.

Färila, Ljusdal, Ramsjö och Bjuråker enligt Wiström (1888). En udda referens är en gammal karta över Hälsingland från 1879, upprättad av Johannes Rudolphi, innehållande häckningsplatser för storlom, smålom, trana, fiskgjuse, pilgrimsfalk, strömstare och vitryggig hackspett. Tre markeringar med vitryggig hackspett har hittats, och översatt till moderna kartor bör häckningarna ha legat på Brämåsen, Prättingberg och Storberget, samtliga lokaler inom 15 km radie från Delsbo (författaren kom från Delsbo).

Biologiska samlingar: Följande fåglar har påträffats: en uppstoppad hona från 1844 utan närmare lokalangivelse och en uppstoppad hane från Forsa, Hudiksvall, omkring 1890.

1900—1969

Litteraturuppgifter: Arten klassas som tämligen sällsynt av Witt-Strömer (1950) samtidigt som han redovisar flera förekomster under första hälften av 1900-talet. Från början av 1920-talet rapporteras bl.a. två skjutna fåglar, en hane från Ramsjö s:n och ett exemplar från Forsa s:n, vidare en trolig häckning i Ljusdals s:n (Witt-Strömer 1938). Enligt Rosenius (1949) skulle arten åtminstone sedan 1935 årligen ha häckat i trakten av sjön Marmen i SÖ Hälsingland där den skulle ha varit "lika allmän som större hackspetten". Rosenius skriver dock även: "Sedan han, på grund av kraftig avverkning av hans botråd i förutnämnda Marmentrakten övergivit denna påträffades 1942 en ny boplats vid Skärså vid kusten av samma provins".

Rapporter: Häckning eller trolig häckning rapporterad från minst åtta lokaler. Arten observerad på ytterligare minst nio lokaler under olika tider på året (närmare tidsangivelse saknas i många fall). De flesta fynden är från före 1950.

1970—1982

Konstaterad häckning på lokal med högt framtidvärde: 4 lokaler; 6 häckningar konstaterade (5 bofynd).

Upprepade observationer under häckningstid (tänkbar häckning): 1 lokal.

Enstaka observationer under häckningstid (mars—juni): 3 lokaler.

Bedömning: Mycket sällsynt häckfågel, fem revir med par kända. Det är mycket svårt att skatta dagens population, men frånvaro av arten på flera platser där den fanns under 1800-talet och tidigare på 1900-talet tyder på att arten gått tillbaka mycket kraftigt.

Medelpad

1800-talet

Litteraturuppgifter: De referenser som hittats gäller hela Västernorrland, d.v.s. både Medelpad och Ångermanland. "Förekommer rätt ofta i Västernorrland" enligt Sundström 1899) och är allmän i Västernorrland enligt Carlson (1894). Gylling (1898) skriver att spillkråkan och tretåiga hackspetten är länets allmännaste hackspettarter, "Dernäst öfver hela länet *P. canus*, gråspetten, i dess norra delar *P. leuconotus*, hvitrygiga hackspetten och i dess sydligare större hackspetten, *P. major*."

Biologiska samlingar: En uppstoppad hane från Havnerö i Medelpad 1.9 1880.

1900—1969

Litteraturuppgifter: Arten skall vara ovanlig i Medelpad enligt Curry-Lindahl (1961).

Biologiska samlingar: Från landskapet finns fyra fynd, samtliga angivna från Gimåfors: en uppstoppad trolig hona 28.11 1926, en skinnlagd hane 21.12 1927, en skinnlagd hane 14.9 1928 samt en uppstoppad hane från 1937.

Rapporter: Fyra häckningar konstaterade, med reservation för att det i två fall kan ha skett förväxling med annan art. Arten är vidare rapporterad från två lokaler under och två lokaler utanför häckningstid.

1970—1982

Enstaka observation(er) under häckningstid (mars—juni): 2 lokaler.

Enstaka observation(er) utanför häckningstid (juli—februari): 1 lokal.

Bedömning: Mycket sällsynt, ej dokumenterad häckfågel under perioden. Enstaka par kan dock ha häckat.

Ångermanland

1800-talet

Litteraturuppgifter: Se under Medelpad.

1900—1969

Litteraturuppgifter: Det finns ej särskilt mycket uppgifter om arten i landskapet enligt Curry-Lindahl (1961).

Biologiska samlingar: Tre fåglar har påträffats: en uppstoppad hona från Backe 7.10 1914 samt en hane från Backe 8.10 1915, dessutom en skinnlagd hona 11.12 1931 från Näsåker.

Rapporter: Häckning rapporterad från tre lokaler, enstaka observation under häckningstid från en och utanför häckningstid från två lokaler.

1970—1982

Enstaka observation(er) under häckningstid (mars—juni): 5 lokaler.

Enstaka observation(er) utanför häckningstid (juli—februari): 16 lokaler.

Bedömning: Mycket sällsynt, ej dokumenterad som häckfågel. De många höst- och vinterobservationerna kan dock tyda på att arten ännu finns kvar som häckfågel.

Härjedalen

1800-talet

Litteraturuppgifter: Inga uppgifter har hittats. I "Anteckningar om Härjedalens fauna" (Modin 1900) nämns sex arter hackspettar men inte vitryggig hackspett.

1900—1969

Litteraturuppgifter: "Iakttagen inom Ångersjö s:n 1928. Sundin omtalar att denna hackspett förekommer inom landskapet. Dock synes han ej tillnärmelsevis vara så vanlig som inom vissa delar av Hälsingland" (Höglund 1942). Enligt Bylin (1980) finns inga belegg för att arten häckat i Härjedalen. Han nämner endast ett fynd före 1970, ett exemplar N Rogsbodarna 18.6 1966.

Rapporter: Inga uppgifter utöver vad som redovisats under "Litteraturuppgifter".

1970—1982

Upprepade observationer under häckningstid (tänkbar häckning): 1 lokal.

Bedömning: Aldrig konstaterad som häckfågel, sporadiskt uppträdande.

Jämtland

1800-talet

Litteraturuppgifter: Arten skall enligt Sundström (1889) saknas i Jämtland. Mewes (1860) nämner ej vitryggig hackspett i sin reseberättelse från Jämtland (däremot spillkråka, gröngöling, gråspett, större hackspett och tretåig hackspett).

Biologiska samlingar: Fyra exemplar har påträffats: en skinnlagd hane december 1842, ett skelett från 18.2 1846 och ett skelett från 20.1 1850 samt en uppstoppad hane 8.2 1882.

1900—1969

Litteraturuppgifter: Uppges som sällsynt av Curry-Lindahl (1961) och skall enligt samme författare ha häckat 1956 vid Ammerån och vara sedd t.ex. i Nällden och 1957 i Mörsil. Nilsson (1955) uppger den som "yttest sällsynt" i socknarna Rödön, Näskott och Alsen. Arten omnämns vare sig av Hassler (1914; om Frostviken 1905—14) eller Jonsson (1949; i Lits s:n). Båda författarna nämner åtskilliga andra hackspettarter.

Rapporter: Rapporterad från en lokal under och en lokal utanför häckningstid.

1970—1982

Konstaterad häckning på lokal med högt framtidvärde: 1 lokal (1 bofynd).

Enstaka observation(er) under häckningstid (mars—juni): 2 lokaler.

Bedömning: Ytterst sällsynt häckfågel. Osäkerheten om status dock stor då landskapet är ofullständigt inventerat.

Västerbotten

1800-talet

Litteraturuppgifter: Wheelwright, som skriver under pseudonym "An old bushman" (1865), säger att han aldrig sett arten längre norrut i Sverige än nära Umeå. I övrigt har inga uppgifter om arten hittats.

1900—1969

Litteraturuppgifter: Uppges som "numera sällsynt" från Nord-sjöområdet (Holm 1930) och som sparsamt häckande i Boliden-trakten (Öhrn 1942).

Biologiska samlingar: Tre fåglar har påträffats: en skinnlagd hona 26.11 1914 och en uppstoppad hane 9.2 1914, båda från Vindeln, samt en uppstoppad hona 1948 från Djäkneböle.

Rapporter: Häckning konstaterad på två lokaler i Umeåtrakten. Observation utanför häckningstid föreligger från en lokal. Från ytterligare tre lokaler finns rapporterade observationer utan närmare angiven årstid.

1970—1982

Konstaterad häckning på lokal med högt framtidvärde: 2 lokaler; 2 häckningar konstaterade (1 bofynd).

Upprepade observationer under häckningstid (tänkbar häckning): 1 lokal.

Enstaka observation(er) under häckningstid (mars—juni): 9 lokaler.

Enstaka observation(er) utanför häckningstid (juli—februari): 3 lokaler.

Bedömning: Ytterst sällsynt häckfågel, ett fåtal kända revir i huvudsak i Umeåtrakten. Tveksamt om arten häckar årligen. Mer omfattande inventeringar behövs för att bedöma artens status i landskapet.

Norrbottnen

1800-talet

Litteraturuppgifter: Ett bo med ungar 15.5 1895 vid Rosfors i södra Norrbotten (Frisendahl 1908). Anträffad i södra Lappland enligt Renwall (1896).

studieförbundet
Ornitologernas eget studieförbund

KOWAKIKARE OCH TUBER TILL LÅGPRIS

Även andra märken, t.ex. Zeiss. Alla med garanti. Till den kvalitets- och prismedvetne — pröva:
THOBER OPTIK, tfn 036/665 63 e. 19.00.

1900—1969

Litteraturuppgifter: Pehrson (1930) skriver att "vittryggiga hackspetten är bofast åtminstone från Jokkmokk och Luleåtrakten ända ned till östra Skåne". Arten sågs ha blivit vanligare i Rutvikstrakten, Norrbotten (Curry-Lindahl 1949).

Rapporter: Häckning konstaterad på en lokal och enstaka observationer från fyra platser under häckningstid.

1970—1982

Enstaka observation(er) under häckningstid (mars—juni): 8 lokaler.

Enstaka observation(er) utanför häckningstid (juli—februari): 7 lokaler.

Bedömning: Ej dokumenterad som häckfågel. Inga observationer av par finns. Häckning av enstaka par kan dock ha förekommit. Arten mycket sällsynt uppträdande i enstaka exemplar främst i Norrbottens kustland.

Lappland

1800-talet

Litteraturuppgifter: Löwenhielm (1843) såg ett exemplar 17.8 1843 vid Tackjaursfors, Jokkmokk, och säger samtidigt "vid Jokkmokk och deromkring observerades *P. leuconotus* mindre allmänt". Cnattingius (1866) skriver att "tretåiga hackspetten påträffas der och hvar under vandringarna genom de av eld skadade skogarne häromkring, likaså hvittryggiga hackspetten". Arten skall i Lappland ha varit sedd ända upp till Jokkmokk (Holmgren 1870, Westerlund 1905), möjligen syftar dessa författare på Löwenhielms fynd. Arten saknas i Schraders "Beobachtungen über die Vögel Lapplands" från 1840-talet (Pässler 1853). Wheelwright (1871) såg aldrig varken gråspett eller vittryggig hackspett under sina resor i Lappland ("An old bushman" 1871). Inte heller omnämns den av Ekman (1900).

1900—1969

Litteraturuppgifter: Flera uppgifter finnes. Enligt Witt-Strömer (1916) observerad i september 1915 vid Malgomaj i Åsele lappmark, samt skall ha häckat "somliga år" vid Sandfors i Lycksele lappmark. Enligt Markgren (1954) skall den vara sällsynt i Åsele lappmark. En intressant notis har Smålander (1940): "vittryggiga hackspetten, *Dryobates leucotos*, som eljest här är mycket sällsynt har i höst observerats till ett antal av elva exemplar, nämligen fem st. inom Lycksele s:n och sex inom skilda delar av Stensele s:n. Detta är mer än undertecknad sett under hela sin vistelse här". En trolig häckning från Sopperoområdet 1953 och en ströboobservation samma år från Piteåtrakten omnämns av Nelder (1955).

Arten finns ej upptagen i "Djur i Svenska fjällen" (Ekman 1944). Några få exemplar iakttagna i S Lappland enligt Zetterberg (1920). Sedd några gånger i Sjaunjaområdet (Bergström 1930).
Biologiska samlingar: En skinnlagd hona 4.4 1927 från Sorsele.
Rapporter: Arten observerad på tre lokaler under häckningstid (sannolik häckning på minst en av dessa) och utanför häckningstid på fyra lokaler.

1970—1982

Inga observationer rapporterade.

Bedömning: Att arten ej rapporterats under perioden behöver inte innebära att den saknas helt. Någon omfattande inventering har inte gjorts i landskapet och man kan misstänka att arten finns kvar lokalt även om det är anmärkningsvärt att inga fynd föreligger.

□